

Emma Karkkulainen & Reetta Oittinen

”HALATAAN, KUN TAVATAAN”
Kosketus aikuisen tyttären ja vanhemman
välisessä vuorovaikutuksessa

TIIVISTELMÄ

Emma Karkkulainen & Reetta Oittinen: ”Halataan, kun tavataan”: Kosketus aikuisen tyttären ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten 20–30-vuotiaat naiset kokevat kosketuksen omissa vanhempisuhteissaan. Kysymykseen vastaamiseksi tutkielmassa syvennytään nuorten naisten ja heidän vanhempiensa väliin kosketuskäytänteisiin, kosketuksen saamiin merkityksiin sekä sen herättämiin tunteisiin. Aihe on merkittävä viestinnän tutkimuksen kannalta, sillä kosketus on keskeinen osa vuorovaikutusta ja ihmiselle luontaista kiintymyksen tarpeen toteuttamista, mutta sitä on tutkittu vanhempisuhteen kontekstissa verrattain kapea-alaisesti – huomio on ollut pääasiassa kaikkein pienimmässä lapsissa. Täysi-ikäisten lasten kokemuksesta ja heidän vanhempisuhteilleen ominaisista kosketuskäytännöistä ei siis ollut ennalta juurikaan tutkimustietoa, vaikka kosketus voi vaikuttaa olennaisesti ihmisen hyvinvointiin ja olisi tärkeää, että se toteutuisi läheisissä suhteissa toivotulla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tutkielma pohjautuu teoreettiseen viitekehykseen, jonka keskiössä ovat affektiivisen vaihdannan ja odotustenvastaisuuden teoriat. Itse tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä, ja aineistonkeruussa käytettiin verkkokyselyä. Anonyymisti täytettävä kyselylomake koostui vastaajan taustatietoja kartoittavista kysymyksistä sekä 14 koskettamisaiheisesta kysymyksestä, joista kolme sisälsi valmiit vastausvaihtoehdot ja muihin vastattiin avoimella kommentilla. Kyselyä jaettiin sosiaalisessa mediassa, ja tutkimuksen otoksesta saatiin varsin kattava, sillä tarkasteltava aineisto rakentui 46 vastaajalta kerätystä datasta. Tulosten analysoinnissa käytettiin laadullista sisällönanalyysia.

Tutkimustulokset osoittivat, että kosketus on merkityksellinen osa nuorten naisten vanhempisuhteita. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista naisista koki, että se lisää suhteen läheisyyttä ja toimii osoituksena vanhemman ja lapsen välisestä kiintymyksestä. Kosketus ei ollutkaan vain yksi vuorovaikutustapa muiden joukossa, sillä vaikka se näyttäytyi useimmille vastaajista varsin arkisena, sitä käytettiin ennen kaikkea tilanteissa, jotka ovat jollakin tapaa erityisiä ja kosketukselle otollisia. Näistä selkeästi tavallisin oli vanhemman tapaaminen, ja yleisin koskettamisen muoto olikin juuri tapaamisen yhteydessä vaihdettu halaus. Muita tavallisia koskettamisen tapoja olivat olan ja selän taputtamiset, suukot ja silitykset, eli vanhempisuhteessa tapahtuva kosketus oli kaikkiaan selvästi kiintymyksestä kertovaa. Tutkimuksessa myös havaittiin, että läheisissä vanhempisuhteissa kosketetaan monipuolisemmin kuin etäisissä. Vastaajat kokivat kosketuksen pääosin luontevana osana vanhempisuhteita, ja se herätti useimmissa positiivisia tunteita, kuten hyvää mieltä, lämpöä ja rakkautta. Lisäksi suurin osa tyttäristä oli tyytyväisiä omien vanhempisuhteidensa kosketuskäytänteisiin. Mieltymyksissä oli kuitenkin havaittavissa myös hieman eroja vanhempiin verrattuna, mikä saattaa selittyä sukupolvieroilla ja sukupuolten sanelemilla normeilla.

Tutkimuksen rakentama kuva kosketuksesta nuorten naisten vanhempisuhteissa luo kaikkiaan uutta ymmärrystä siitä, mikä kosketuksen merkitys on. Vaikka aikuinen ei ole riippuvainen vanhempiensa kosketuksesta samalla tapaa kuin pieni lapsi, tämä ei silti tarkoita, ettei kosketus olisi tärkeä osa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta myös aikuisiässä. Tutkimus osoittaaakin entistä selvemmin, kuinka tämä nonverbaalisen viestinnän muoto näyttäytyy yhdessä ihmiselämän merkittävimmistä suhteista, ja se voi samalla tukea nuoria aikuisia ja heidän vanhempiaan parempien kosketuskäytänteiden omaksumisessa.

Avainsanat: kosketus, vanhempi-lapsisuhde, nonverbaalinen viestintä, affektiivisen vaihdannan teoria, odotustenvastaisuuden teoria

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 TEOREETTINEN TAUSTA.....	6
2.2 Odotustenvastaisuuden teoria	8
2.3 Affektiivisen vaihdannan teoria	9
3 KOSKETUS VIESTINNÄLLISENÄ ILMIÖNÄ	11
3.1 Kosketus viestinnän kontekstissa	11
3.2 Kosketuksen merkitys viestinnässä ja ihmissuhteissa.....	12
3.3 Kosketuksen kokeminen.....	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	15
4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset	15
4.2 Aineistonkeruu.....	16
4.3 Aineiston analyysi.....	17
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	19
5.1 Kosketuksen yleisyys ja erilaiset koskettamisen tavat.....	19
5.2 Kosketuksen merkitys vanhempisuhteen vuorovaikutuksessa	22
5.3 Kosketuksen herättämät tunteet	25
6 POHDINTA.....	28
6.1 Kosketuksen ilmeneminen vanhempisuhteessa.....	28
6.2 Kosketukselle annetut merkitykset.....	31
6.3 Kosketukseen liittyvät tunnekokemukset.....	34
6.4 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	35
KIRJALLISUUS	39
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Kosketus on merkittävä osa ihmisten välistä vuorovaikutusta: Kaikista pienimmät lapset eivät pärjää ilman koskettamista (Andersen ym. 2013, 301), ja myöhemmissä elämänvaiheissa kosketus on mukana muun muassa tunteiden viestimisessä (Hertenstein 2011, 311) ja valtasuhteiden osoittamisessa. Lisäksi sillä on ensiarvoisen tärkeä rooli kiintymyksen viestimisessä, ja se vaikuttaa ratkaisevalla tavalla myös läheisten suhteiden rakentamiseen ja ylläpitoon. (Andersen ym. 2013, 305–307.) Tästä huolimatta kosketus on yksi vähiten tutkittuja viestinnän muotoja (Hertenstein ym. 2006, 5–6), ja lapsi-vanhempisuhteessa sitä on tarkasteltu pääasiassa vauvavaiheen osalta (Stack & Jean 2011, 288). Kosketus kuuluu kuitenkin olennaisesti myös aikuisiän läheisiin ihmissuhteisiin (Jakubiak & Feeney 2016, 745), eikä ole syytä olettaa, ettei sen merkitys ulottuisi myös vanhempisuhteisiin vielä sittenkin, kun lapsi on jo aikuinen. Tämän tutkielma käsittelee kosketusta juuri vanhemman ja aikuisen lapsen välisessä vuorovaikutuksessa.

Kosketusta tarkastellaan tässä tutkielmassa viestinnän kontekstissa. Tämä tarkoittaa, että sitä lähestytään vuorovaikutuksen määritelmän mukaisesti kahden tai useamman osapuolen välisenä viestintäkäyttäytymisenä, jossa osapuolet vaikuttavat toisiinsa tietyssä sosiaalisessa kontekstissa (Chandler & Munday 2016). Tutkimuksessa keskitytään 20–30-vuotiaisiin tyttäriin, jotta tarkastelusta saadaan tarpeeksi kattavaa; muussa tapauksessa mahdollisia sukupolvien ja tyttärien ja poikien välisiä eroja ei pystyttäisi välttämättä käsittelemään riittävän syvällisesti. Tutkielman päämääränä onkin selvittää, kuinka tyttäret kokevat koskettamisen omissa vanhempisuhteissaan. Vanhempi-lapsisuhteella tarkoitetaan tässä tutkielmassa lapsen suhdetta joko biologisiin vanhempiinsa tai kasvattivanhempiinsa, ja tutkimuksen kannalta on siis olennaisinta, että lapsella on jonkinlainen side kyseessä olevaan henkilöön – yhteisillä sukujuurilla ei ole niinkään merkitystä.

Aikuisten tytärten kokemuksia vanhempisuhteessa tapahtuvasta kosketuksesta on tärkeää tutkia, sillä vaikka kosketus on ensiarvoisen tärkeässä roolissa vanhempisuhteen alkutaipaleella (Aznar & Tenenbaum 2016, 317), lapsen kasvaessa kosketuksen määrä todetusti vähenee (Bai ym. 2015, 90). On siis aiheellista kysyä, miten lapset kokevat koskettamisen vanhempisuhteensa myöhäisemmässä vaiheessa – etenkin, koska koskettaminen on monella tapaa merkittävä viestinnän muoto, joka voi vaikuttaa olennaisesti myös ihmisten hyvinvointiin (Field 2010, 379–380). Tutkimusaiheen merkitystä lisää myös se, että koskettamista on tutkittu hyvin vähän sen herättämien kokemusten näkökulmasta, eikä siitä, millaisia eroja kosketuksen kokemisessa on, tiedetä kovinkaan paljoa (Chopik ym. 2014,

213). Tutkimus voikin auttaa sekä tyttäriä että vanhempia ymmärtämään, miten nuoret naiset suhtautuvat koskettamiseen osana vanhempi-suhteen vuorovaikutusta, ja tukea siten osaltaan toivotumpien kosketuskäytäntöjen omaksumista.

Tutkielma aloitetaan katsauksella siihen, millaista tutkimusta koskettamisesta on tehty vanhempi-lapsisuhteen kontekstissa. Tämän jälkeen esitellään kaksi viestinnän teoriaa, jotka suuntaavat tätä nimenäistä tutkimusta. Kolmannessa luvussa määritellään tarkemmin, mistä koskettamisesta on kyse ja kuinka se kytkeytyy viestinnän kenttään, ja samassa yhteydessä käsitellään myös kosketuksen merkitystä viestinnässä ja ihmissuhteissa sekä kosketuksen kokemista. Neljäs luku esittelee puolestaan tutkimuksen toteutus avaamalla tarkemmin tutkimusongelmaa ja tutkimuskysymyksiä sekä kuvaamalla, miten aineistonkeruu ja analyysi käytännössä toteutettiin. Tämän jälkeen siirrytään tutkimuksen tuottamien tulosten läpikäymiseen, mitä seuraa tulosten pohdinta aiemman tutkimuksen ja teorioiden valossa. Lopuksi esitetään myös arvio tästä kyseenomaisesta tutkielmasta ja nostetaan esille jatkotutkimusehdotuksia, joiden kautta aihetta voisi tarkastella tulevaisuudessa.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Aiempi tutkimus koskettamisesta lapsi-vanhempisuhteessa

Koskettamista tutkitaan nykyisin aiempaa enemmän (Stack & Jean 2011, 273), mutta vaikuttaa siltä, että huomio on kohdistettu vain harvoin juuri vanhemman ja täysi-ikäisen lapsen väliseen kosketukseen. Kun tutkimuksissa on käsitelty vanhempi-lapsisuhteessa tapahtuvaa kosketusta, tarkasteltavana on ollut ennen kaikkea vanhemman ja vauvan välinen kosketus (emt. 288). Varttuneempia lapsia koskevaa tutkimusta on siis melko vähän (emt. 288), ja pientenkin lasten kohdalla tutkijat ovat keskittyneet lähinnä ennenaikaisesti syntyneisiin lapsiin sekä äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteeseen (Svinth 2018, 926). Tutkimusta on tehty esimerkiksi siitä, miten äidin tapa koskea vauvaa muuttuu ensimmäisten kuuden kuukauden aikana (Jean ym. 2009), kuinka äidin masennus ja poissaolevuus näkyvät vauvan kosketuskäyttäytymisessä (Moszkowski ym. 2009) ja kuinka lapsen ikä, vanhemman sukupuoli ja suoritettava tehtävä vaikuttavat leikki-ikäisen ja vanhemman välisissä keskusteluissa tapahtuvaan kosketukseen (Aznar & Tennenbaum 2016). Lisäksi on todettu, että äidin kosketus suuntaa leikki-ikäisen huomiota kohti sosiaalista tietoa (Reece ym. 2016) ja perheenjäsenten kosketus voi auttaa kouluikäistä lasta positiivisten tunteenilmaisujen ylläpidossa (Bai ym. 2016). Vanhempi-lapsisuhteen myöhemmät vaiheet ovat sen sijaan jääneet pitkälti huomiotta, ja käsillä oleva tutkielma laajentaakin ymmärrystä vanhemman ja lapsen välisestä kosketuksesta keskittymällä jo aikuisuuden saavuttaneisiin lapsiin.

Poikkeus edellä kuvattuun lapsuusikäpainotukseen ovat Kory Floydin ja Mark Mormanin (1999, 2000, 2003) tutkimukset, joissa tarkasteltiin isän ja pojan välisiä kiintymyksenosoituksia. Heidän huomionsa ei kuitenkaan ollut yksinomaan koskettamisessa, vaan aiheita tutkittiin muun kiintymysvuorovaikutuksen ohessa enimmäkseen vanhemman näkökulmasta. Pojat olivat keskimäärin 21-vuotiaita. (Morman & Floyd 1999; Floyd & Morman 2000; Floyd & Morman 2003.) Tutkimuksista ilmeni, että isä-poikasuhteissa kumpikin osapuoli arvosti vuorovaikutuksessa tapahtuvia kiintymyksen ilmauksia (Floyd & Morman 2003, 600) ja niillä oli vahva yhteys suhteen läheisyyteen sekä siinä koettuun tyytyväisyyteen (Floyd & Morman 2000, 352). Suorien kiintymyksenosoitusten sijasta kiintymyksen viestinnässä suosittiin kuitenkin palveluksia sekä muuta tuen tarjoamista, ja tällaiset epäsuorat kiintymyksen ilmaisut olivat olennaisempia suhteen läheisyydelle kuin suora nonverbaali viestintä (Morman & Floyd 1999, 304–305). Lisäksi isät osoittivat Floydin ja Mormanin (2003, 599)

mukaan eniten kiintymystä biologisille lapsilleen, ja kiintymystä ilmaistiin enemmän isältä pojalle kuin päinvastoin.

Isän ja pojan välisestä vuorovaikutuksesta on laadittu 1990-luvun alulla myös koskettamiseen keskittyvä tutkimus (Salt 1991), mutta sen kohteena olivat kouluikäiset, 7–12-vuotiaat lapset. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin, että isä-poikasuhteessa tapahtuva kosketus oli selkeästi yhteydessä aiheeseen liittyviin asenteisiin, ja pojan vanhetessa kosketusta pidettiin vähemmän hyväksyttävänä. Lisäksi kosketuksen määrä väheni iän myötä. Poikien mukaan isät koskettivat heitä tyypillisimmin halaaamalla, selkää tai olkapäätä taputtamalla, suukottamalla, hiuksia pörröttämällä, kainaloon ottamalla, kätelemällä ja päätä taputtamalla. Valtaosan mielestä kosketusta oli myös suhteessa sopiva määrä. Noin yksi kymmenestä kuitenkin toivoi kosketukseen muutosta, ja näissä tapauksissa oli yleisintä, että sitä kaivattiin enemmän. Yleisellä tasolla tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että pojat suhtautuivat isältä saatavaan kosketukseen kielteisemmin kuin suhteen vastapuoli. Tämän arveltiin johtuvan sukupuolirooleista ja niihin liittyvistä stereotyyppioista, joiden omaksuminen saattoi olla pojille tärkeää identiteetin rakentamisen kannalta. (emt. 548–552.)

Saltin (1991) tutkimus keskittyi eri ikäluokkaan ja sukupuoleen kuin käsillä oleva tutkielma, mutta se oli sikäli yhteneväinen tämän tutkimuksen kanssa, että kosketusta tarkasteltiin kokemusten kannalta ja lapsen näkökulmasta; muussa, aiemmin kuvatussa tutkimuksessa on selvitetty ennen kaikkea sitä, kuinka erilaiset tekijät vaikuttavat kosketuksen määrään ja ilmenemiseen ja mitä seurauksia kosketuksella voi olla lapsen toiminnassa ja kehityksessä. Affektiivisia reaktioita kosketukseen on sen sijaan tutkittu todella vähän (Chopik ym. 2014, 213), ja modernimmassa tutkimuksessa aiheeseen vaikuttaisi perehtyneen lapsi-vanhempisuhteen kontekstissa ainoastaan William Chopik kumppaneineen. Kyseessä oleva tutkimus keskittyi halaamiseen, ja siinä havaittiin, että vanhemman kiintymyssuhteen välittelevyys vaikutti koskettamisen herättämiin tunteisiin ja teki oman leikki-ikäisen lapsen koskettamisesta vähemmän positiivisen kokemuksen (emt.). Kokemuksia tarkasteltiin siis vanhemman kannalta – toisin kuin tässä tutkimuksessa – eikä kyse ollut edelleenkään aikuisikäisistä lapsista.

Käsillä oleva tutkielma kasvattaakin koskettamiseen liittyvää tietoutta ensinnäkin siksi, että tarkasteltavana ovat täysi-ikäiset lapset, sekä siksi, että huomio kohdistetaan tyttäriin eikä tutkimusta rajata vain yhteen vanhempisuhteeseen. Erityistä on myös se, että kosketusta lähestytään nimenomaan sen herättämien kokemusten kautta. Lisäksi tutkimuksen erityispiirteisiin kuuluu sen laaja tarkastelukulma, sillä kosketusta tutkitaan kattavasti erilaisissa arkielämän yhteyksissä sen sijaan, että keskityttäisiin pelkästään stressaaviin tilanteisiin; aikuisten läheisiä suhteita ja koskettamista käsittelevä tutkimus on aikaisemmin painottunut juuri näihin (Chopik ym. 2014, 213).

Chopikin ja kollegoiden (2014) tutkimuksessa vanhemman ja lapsen välistä kosketusta lähestyttiin kiintymyssuhdeteorian kautta, ja sitä on sovellettu myös muissa kosketusta käsittelevissä, aikuisiän läheisiin ihmissuhteisiin liittyvissä tutkimuksissa (Jakubiak & Feeney 2016; Kim ym. 2018). Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan käytetä kyseistä teoriaa, koska kiintymyssuhteiden selvittäminen ei olisi sopinut tutkimuksen laajuuteen ja lisäksi aiheeseen tahdottiin tuoda uudenlaista näkökulmaa teorioilla, jotka eivät noudata suoraan aiempaa tutkimusta. Edeltävässä kosketuksen tutkimuksessa on hyödynnetty myös konstruktivismia (Aznar & Tenenbaum 2016), mutta se selittää eroja yksilöiden viestintätaidoissa (Burlison & Rack 2008, 51) sen sijaan, että auttaisi avaamaan heidän kokemuksiin, eikä olisi siksi soveltunut tähän tutkimukseen. Floydin ja Mormanin (2003) käyttämää affektii-visen vaihdannan teoriaa sovelletaan sen sijaan myös tässä tutkielmassa, mutta toisin kuin Floyd ja Morman (2003, 599), tämä tutkimus ei pyri testaamaan teorian paikkansapitävyyttä; sen sijaan tarkoituksena on ammentaa siitä näkökulmia tulosten tulkintaan. Lisäksi avuksi otetaan odotusten-vastaisuuden teoria, mikä tuo tarkasteluun monipuolisuutta.

2.2 Odotustenvastaisuuden teoria

Odotustenvastaisuuden teoria (White 2008, 190) pyrkii selittämään käyttäytymistä, joka poikkeaa jollakin tapaa odotetusta, sekä sitä, miten henkilöt vastaavat odotusten vastaiseen käytökseen. Teoriaa on hyödynnetty etenkin nonverbaalisen viestinnän tutkimisessa (emt. 190), ja siksi se soveltuu hyvin vanhempi-lapsisuhteessa tapahtuvan kosketuksen analysointiin.

Vuorovaikutustilanteessa yksilön odotuksiin vaikuttaa teorian mukaan kolme tekijää: viestijä, viestijöiden suhde ja konteksti, jossa viestintätilanne toteutuu. Viestijät muodostavat toisistaan herkästi erilaisia, esimerkiksi stereotypioihin nojaavia olettamuksia muun muassa sukupuolen, iän, persoonallisuuden ja viestintätyylin perusteella – näistä puhutaan niin sanottuina hiljaisina ominaisuuksina. (White 2008, 190–191.) Koska vanhempi-lapsisuhteessa osapuolten voidaan olettaa tuntevan toisensa, yksilön ominaisuudet eivät välttämättä korostu tässä tutkimuksessa yhtä suurella määrällä kuin toisilleen täysin tuntemattomien ihmisten kohdalla. Teorian (emt. 190–191) kaksi muuta odotuksiin vaikuttavaa tekijää, suhde- ja kontekstiaspekti, tuovat puolestaan kosketustilanteiden tulkintaan kiinnostavaa näkökulmaa tyttären ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tarkasteltaessa, sillä aikuisen lapsen ja vanhemman välille on oletettavasti vakiintunut tiettyjä kosketuskäytänteitä, joita toteutetaan esimerkiksi tapaamisten yhteydessä, ja ne voivat poiketa paljonkin suhteessa eri vanhempiin.

Vaikka vanhemman ja aikuisen lapsen väliset kosketuskäytänteet ja -tilanteet muovautuvat tyypillisesti tietynlaisiksi perheen kehittyessä ja lapsen kasvaessa, voi kosketuskäyttäytyminen myös muuttua tai poiketa totutusta. Teorian (McLaughlin & Vitak 2012, 302) mukaan odotusten vastainen toiminta voi olla odotustenvastaista joko siksi, että se rikkoo tilanteeseen liittyviä yleisiä normeja (*norm violations*), tai siksi, ettei se vastaa henkilön aiempaa käyttäytymistä ja sen pohjalta syntyneitä odotuksia (*expectancy violations*). Kun henkilö päätyy rikkomaan ennalta asetettuja odotuksia, tilanteen toinen osapuoli pyrkii automaattisesti selvittämään itselleen, mitä tapahtui ja mitä kyseinen käytös merkitsee – puhutaan odotuksien suhteesta ärsykkeeseen (*violation valence*) (White 2008, 191). Odotustenvastainen käyttäytyminen lisää muun muassa henkilön valppautta ja havainnointia viestintätilanteissa (McLaughlin & Vitak 2012, 302), minkä takia esimerkiksi isän yllättävä halaus arkisessa tilanteessa saattaa hämmentää lasta, jos isällä ei ole ollut tapana halaillla muutoin kuin erityisissä tilanteissa. Odotustenvastaisuuden teoria voi täten selittää myös sitä, miksi vakiintuneista kosketuskäytännöistä voi olla hankala poiketa – se ei onnistu huomaamatta, vaan saa aina vastapuolen analysoimaan tapahtunutta.

2.3 Affektiivisen vaihdannan teoria

Tässä tutkielmassa sovelletaan myös affektiivisen vaihdannan teoriaa (Floyd ym. 2008), joka pyrkii selittämään, miksi ihmiset osoittavat kiintymystä toisilleen ja millaisia vaikutuksia tällä on (emt. 285). Kyseinen teoria täydentää hyvin odotustenvastaisuuden teorian tarjoamia näkökulmia, sillä se ei rajaa tarkastelua odottamattomiin tilanteisiin ja osoittaa, että koskettamiseen liittyvissä tavoissa ja mieltymyksissä on myös yksilökohtaista vaihtelua (emt. 287).

Teoria (Floyd 2006) sisältää viisi perusolettamusta, joista ensimmäisessä todetaan, että ihmisillä on synnynnäinen kyky ja tarve kiintymyksen kokemiseen ja vastaanottamiseen. Toisen mukaan kiintymyksen tunteminen on eri asia kuin kiintymyksen osoittaminen, eivätkä nämä kaksi ole välttämättä yhteydessä toisiinsa. (emt. 161–163.) Lapsi voi siis kokea kiintymystä vanhempaansa ilman, että näyttää sitä ulospäin, sillä kiintymys saatetaan kätkeä esimerkiksi sosiaalisten normien tai torjunnan pelon takia. Kolmannessa, kiintymysvuorovaikutuksen merkitykseen liittyvässä olettamuksessa puolestaan todetaan, että kiintymyksen viestiminen on mukautuvaa käyttäytymistä, joka edistää ihmisten luontaista tarvetta henkiinjäämisen ja geenien jatkuvuuteen. (Floyd ym. 2008, 286.) Tämä ilmenee muun muassa siinä, että kiintymystä osoitetaan tyypillisesti enemmän sellaisille sukulaisille, joiden kanssa yksilö jakaa samoja genejä (Guerrero & Wiedmaier 2013, 583). Lisäksi

kiintymyksen tunteminen ja vastaanottaminen koetaan positiivisissa suhteissa fyysisesti palkitsevana, koska se tukee perustavanlaatuaista henkiinjäämisen ja geenien jatkuvuuden tarvetta (Floyd ym. 2008, 287).

Se, kuinka miellyttävänä kiintymyksen osoitukset koetaan, vaihtelee kuitenkin yksilön mieltymysten ja yhteiskunnassa vallitsevien odotusten mukaan (Afifi & Denes 2013, 341). Tämä tulee esiin teorian (Floyd 2006, 171–172) neljännessä olettamuksessa, jossa huomautetaan, että tarve kiintymyksen kokemiseen ja osoittamiseen vaihtelee ihmisestä toiseen. Lisäksi teorian viidennessä olettamuksessa tähdennetään, että kiintymyskäyttäytymistä, joka rikkoo omaa tarvetta, pidetään yleisesti luotaantyöntävänä (Floyd ym. 2008, 287). Jos vaikkapa äiti suukottelee tytärtä, joka ei kaipaa näin läheistä kontaktia, toiminta herättää siis negatiivisia reaktioita. Suhteen läheisyys vaikuttaa kuitenkin luonnollisesti siihen, missä määrin kiintymyksenosoituksia suvaitaan, ja täten myös siihen, kuinka kiintymysvuorovaikutukseen reagoidaan (Guerrero & Wiedmaier 2013, 584). Kiintymystä voi osoittaa sekä sanallisesti että sanattomasti, ja kosketus on osa suoria nonverbaalisia kiintymyksen osoituksia (Floyd 2008, 288).

3 KOSKETUS VIESTINNÄLLISENÄ ILMIÖNÄ

3.1 Kosketus viestinnän kontekstissa

Tässä tutkielmassa tarkasteltava aikuisen lapsen ja vanhemman välinen kosketus lukeutuu viestinnällisenä ilmiönä lähisuhdeviestinnän alueelle. Läheisissä suhteissa on keskeistä osapuolten välinen emotionaalinen side (Guerrero ym. 2014, 7), jonka tunnuspiirteitä ovat osapuolten välinen luottamus ja kiintymys, toisesta pitäminen sekä kokemus ymmärretyksi tulemisesta (Bryan ym. 2018, 373–374). Läheiset suhteet täyttävät siis erilaisia sosiaalisia tarpeita, kuten tarvetta kiintymyksen kokemiseen sekä sen kohteena olemiseen (Guerrero ym. 2014, 7). Emotionaalinen side muodostuu henkilöiden välisessä vuorovaikutuksessa (Dwyer 2007, 1), ja siihen perustuvat läheiset suhteet ovat tavallisesti melko pitkäkestoisia, sillä ne koetaan erityisiksi ja korvaamattomiksi (Guerrero ym. 2014, 7). Suhteen osapuolet ovat sitoutuneet toimimaan yhdessä suhteen ylläpitämiseksi, ja voidaan jopa sanoa, että he ovat ikään kuin riippuvaisia toisistaan (Dwyer 2007, 1). Läheisissä suhteissa vallitsevan kiintymyksen katsotaan vaikuttavan siihen, kuinka niissä viestitään (emt. 1), ja tutkimuksissa onkin todettu, että suhteita luonnehtiva emotionaalinen side ohjaa merkittävästi myös osapuolten välistä kosketuskäyttäytymistä (Suvilehto ym. 2015, 13811).

Sen lisäksi, että kosketus on lähisuhdeviestintään kuuluva ilmiö, se luetaan osaksi nonverbaalia viestintää. Tämä viestinnän alue kattaa kaiken merkityksiä välittävän toiminnan, joka ei perustu yksinomaan kieleen; kyse on siis erilaisista ihmisten toiminnoista, jotka tulkitaan tietyllä tavalla ja joilla viestitään tietynlaisia asioita (Fernández-Dols 2013, 69). Nonverbaalia viestintää toteutetaan koskettamalla todennäköisimmin läheisissä, välittömissä vuorovaikutustilanteissa, joissa osapuolet kokevat rakkautta ja hellyyttä toisiaan kohtaan. Se onkin tyypillistä etenkin perheenjäsenten välillä, romanttisissa suhteissa ja ystävyysuhteissa. (Andersen ym. 2013, 295.) Kosketukseen perustuvasta nonverbaalista viestinnästä on kyse silloin, kun kosketus muuttaa jollakin tapaa toisen ajatuksia, tunteita, havaintoja tai käyttäytymistä (Hertenstein 2011, 301) – sillä voidaan viestiä esimerkiksi lämpöä, läheisyyttä, kiintymystä, valtaa ja vihamielisyyttä (Andersen ym. 2013, 295). Nonverbaalin viestinnän käsite on keskeinen tälle tutkimukselle siksi, että se sitoo koskettamisen osaksi viestinnän kontekstia ja lähestyy sitä nimenomaan viestinnällisenä ilmiönä, mikä on myös tämän tutkielman tarkoituksena.

Itse kosketusta voidaan kuvata nonverbaalisen viestinnän keinoksi, jolla viestitään kiintymystä sekä erilaisia positiivisia ja negatiivisia tunteita. Se onkin vahva viestinnän muoto, jolla on viestinnässä

useita olennaisia tarkoituksia ja seurauksia. (Jakubiak & Feeney 2019, 2921.) Kosketus on tuntemuksena ja kokemuksena on aina yksilöllinen, sillä samanlaisesta kosketuksesta voidaan tehdä täysin erilaisia tulkintoja ja sen merkityksen muotoutumisessa on olennaista, millainen konteksti koskettamistilanteessa vallitsee. Vaikka sama henkilö koskettaisi kahta ihmistä täysin identtisellä tavalla, he voivat siis kokea kosketuksen hyvin eri tavoin esimerkiksi sen perusteella, millainen suhde heillä on koskettajaan tai mitä tilanteessa puhutaan. (Hertenstein 2011, 301.) Lisäksi samaan viestinnälliseen päämäärään voi päästä monilla erilaisilla koskettamisen tavoilla – esimerkiksi aggressiivinen tönäisy ja läimäisy kertovat molemmat vihasta (emt. 301) – ja saman tyyppisen kosketuksen voi myös toteuttaa eri tavoin, jolloin kosketuksen merkitys todennäköisimmin muuttuu (Guerrero & Floyd 2006, 89). Esimerkiksi pitkä halaus kertoo usein suuremmasta läheisyydestä kuin lyhyempi (Guerrero & Kory 2006, 89), ja kumppanin intiimi halaus tulkitaan varsin eri lailla kuin ystävän halaus kaupungilla.

Fysiologisessa mielessä kosketusta pidetään ihmisen viidentenä aistina (Field 2009, 367) kuulo-, näkö-, haju- ja makuaistin jatkeena. Se voidaan jakaa kahteen ilmiöön sen mukaan, miten kosketuksen tunne saa alkunsa. Perinteinen mielikuva kosketuksesta ja varsinainen kosketusilmiö syntyy siten, että jokin asia koskee ihoa tai on sitä vasten, jolloin iholle tuotetaan paineen tunnetta. Toinen kosketusilmiö perustuu aistijärjestelmän rekisteröimään tuntoaistimukseen, josta seuraa esimerkiksi kutituksen tuntemus. (Hertenstein 2011, 300.)

3.2 Kosketuksen merkitys viestinnässä ja ihmissuhteissa

Kosketus on ihmisen ensimmäisiä viestinnällisiä ilmaisukeinoja, sillä jo sikiövaiheessa lapsi osoittaa aktiivisuuttaan ojentelemalla raajojaan, minkä äiti pystyy tuntemaan sikiön kehittyessä (Field 2010, 368). Lapsen ja äidin kosketussuhteen katsotaan siis alkavan jo lapsen ollessa kohdussa (emt. 368), vaikka kosketus on vielä raskausaikana suhteellisen rajoittunutta. Kosketuksen merkitys kasvaa lapsen syntymän jälkeen, kun vauva on vuorovaikutuksessa vanhempiansa ja ympäristöönsä kanssa ensisijaisesti kosketuksen kautta (emt. 368). Etenkin vastasyntyneiden kohdalla kosketus ja hoivaaminen ovat välttämättömiä lapsen hyvinvoinnin kannalta, mutta kosketuksen puute voi häiritä kehitystä monella tapaa myös myöhemmässä vaiheessa (Andersen ym. 2013, 302). Tutkimusten mukaan lapsuudessa tapahtuva kosketus on yhteydessä muun muassa itsearvostukseen, elämäntyytyväisyyteen ja sosiaalisten kykyjen kehittymiseen (Aznar & Tenenbaum 2016, 317–318).

Monet tutkimukset osoittavat, että kosketus on merkittävä osa viestintää myös aikuisiässä (Hertenstein 2011, 299) siitä huolimatta, ettei siitä olla samalla tapaa riippuvaisia kuin vauva-aikana. Aikuisiällä kosketus on keskeinen osa kiintymyksen ja tuen osoittamista (Andersen ym. 2013, 305) sekä merkittävä tekijä tunteiden ilmaisussa, sillä se viestii tehokkaasti erilaisia negatiivisia ja positiivisia tunteita, kuten vihaa, pelkoa, surua, onnea, kiitollisuutta ja rakkautta (Hertenstein 2011, 311). Kosketuksella voidaan myös vahvistaa koettujen tunteiden negatiivisuutta tai positiivisuutta (emt. 308) esimerkiksi taputtamalla kaveria selkään, kun hän onnistuu tekemään joukkueelle maalin jalkapalloottelussa. Kosketus on myös yksi suorimpia ja tehokkaimpia läheisyyden viestimisen keinoja (Guerrero & Wiedmaier 2013, 585), ja lohduttamisessa ja emotionaalisen tuen osoittamisessa se vaikuttaa jopa merkittävimmltä nonverbaalisen viestinnän keinolta (emt. 129). Lohdutustilanteissa kosketaan tyypillisesti kättä tai olkapäätä koskettamalla ja taputtamalla sekä halaamalla (Guerrero & Floyd 2006, 129), ja kiintymyksestä kertovia koskettamisen tapoja ovat esimerkiksi halaukset, suukot, taputukset, silitykset, hieronnat, erilaiset hyväilyt ja kädestä pitämiset (Andersen ym. 2013, 305).

Vaikka kosketus on moninainen ilmiö, se yhdistetään herkästi etenkin läheisiin suhteisiin. Kosketus on tärkeä osa suhteiden ylläpitoa, ja sen merkitys korostuu jo suhteen alussa, sillä se kuuluu keskeisesti myös läheisten suhteiden muodostumiseen ja kehittymiseen. Tämä tarkoittaa, ettei kosketus ole ainoastaan läheisyyden seuraus, vaan myös sitä tuottava tekijä; kosketukselle annetaan tavallisesti positiivisia merkityksiä, joten se rakentaa luontaisesti läheisyyttä ja kiintymystä. (Andersen ym. 2013, 303–305.) Tämä pätee etenkin länsimaisissa kulttuureissa, joissa kosketus on tapana varata vain kaikista lähimmille ihmisille (Jakubiak & Feeney 2019, 2921). Kosketus vaikuttaa siis ihmissuhteiden laatuun, ja vastaavasti itse suhde määrittää sitä, millä tavalla kosketusta käytetään (Andersen ym. 2013, 311).

Koskettaminen liittyy ihmissuhteissa voimakkaasti myös yhteenkuuluvuuden rakentamiseen ja ulkopuolelle sulkemiseen, mutta Andersenin ja kumppaneiden (2013, 302) mukaan sitä ei käytetä lähisukulaisten kanssa paljonkaan tässä tarkoituksessa. Syynä on oletettavasti se, perhe on jo valmiiksi niin vakiintunut yksikkö, ettei siihen kuulumista tarvitse erikseen alleviivata (emt. 302). Rakkauden ja kiintymyksen viestimisessä kosketusta kuitenkin käytetään yhtä lailla myös perheenjäsenten välillä, ja Aznar ja Tenenbaum (2016, 318) puhuvatkin niin sanotusta positiivisesta kosketuksesta, joka lisää osapuolten välistä psykologista ja fyysistä läheisyyttä. Sillä viitataan erilaisiin ystävällisiin koskettamisen tapoihin, kuten silittämiseen, taputtamiseen, halaamiseen ja suukottamiseen (emt. 318). Kosketus voi luonnollisesti olla myös negatiivista, mutta läheisissä suhteissa se esiintyy tyypillisesti myönteisissä ja toivotuissa muodoissa (Jakubiak & Feeney 2019, 2921).

3.3 Kosketuksen kokeminen

Kosketus voi tuottaa joko mielihyvää tai epämiellyttäviä tuntemuksia sen mukaan, millainen suhde osapuolten välillä on, millaisesta kosketuksesta on kyse ja missä kontekstissa se tapahtuu (Hertenstein 2011, 306). Yleisellä tasolla on kuitenkin todettu, että kosketuksella on monia positiivisia vaikutuksia sekä psykologisessa että fysiologisessa mielessä (Field 2010, 373). Se voi muun muassa lievittää erilaisia stressioireita (emt. 373), viestiä sosiaalista tukea (Robinson ym. 2015, 831) ja luoda läheisyyden ja luottamuksen kokemuksia ihmissuhteissa (Jakubiak & Feeney 2019, 2921).

Ihmiset kuitenkin poikkeavat toisistaan siinä, missä määrin he pitävät kosketuksesta (Andersen ym. 2013, 317). Jos henkilöllä on taipumusta kosketuksen välttelemiseen, hän kokee koskettamisen ja kosketetuksi tulemisen muita negatiivisemmin. Tämä saattaa heijastua myös käytännön toimintaan siten, että hän koskettaa harvemmin ja pitää vuorovaikutustilanteissa pidemmän etäisyyden muihin osapuoliin. Jos henkilöllä ei ole tällaista taipumusta, kosketus herättää vuorostaan positiivisempia tuntemuksia. (Hertenstein 2011, 317.) Tämä yksilöllinen vaihtelu on olennaista käsillä olevan tutkimuksen kannalta, sillä kosketuksen välttelemistäipumus (*touch avoidance*) saattaa hyvinkin näkyä myös vanhempi-lapsisuhteessa tapahtuvassa kosketuksessa ja sen aikaansaamissa kokemuksissa.

Eräs seikka, jolla on myös merkitystä kosketukseen suhtautumisessa, on henkilön sukupuoli. Tutkimuksissa on havaittu, että naiset kokevat kosketuksen yleisesti mukavampana ja luontevampana kuin miehet, etenkin silloin, kun kyse on samaa sukupuolta edustavan henkilön koskettamisesta (Hall & Gunnery 2013, 648). Lisäksi on saatu viitteitä siitä, että naiset tulevat kosketetuksi miehiä useammin ja käyttävät tunteisiin liittyvää nonverbaalista viestintää heitä taitavammin (Aznar & Tenenbaum 2016, 319–320). Kosketuksen aloittamisesta on sen sijaan saatu ristiriitaista tietoa, sillä joidenkin tutkimusten mukaan naiset koskettavat useammin kuin miehet, mutta laajemmin tarkasteltuna sukupuolten välillä ei näytä olevan huomattavia eroja kosketuksen aloittamisessa (Andersen ym. 2013, 319). Hall ja Gunnery (2013, 648) tosin huomauttavat, että naisten suurempi koskettamistaipumus saattaa ilmetä ainoastaan naisten kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Lisäksi on huomionarvoista, että sukupuoli tuo mukanaan tiettyjä koskettamiseen liittyviä kulttuurisia normeja, joilla voi olla vaikutusta kosketuksen herättämissä kokemuksissa. Länsimaissa on esimerkiksi tyypillistä, että naisten odotetaan olevan hellempiä ja hoivaavampia kuin miesten (Aznar & Tenenbaum 2016, 318). Tämä tutkimus tarkastelee kosketusta nimenomaan naisten näkökulmasta, mutta sukupuolten väliset erot ovat sikäli olennaisia, että useimmilla on vanhempina sekä mies- että naissukupuolen edustajia.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tämän tutkimuksen lähtökohta on selvittää 20–30-vuotiaiden naisten ja heidän vanhempiensa välisiä kosketuskäytäntöjä. Vaikka lasten ja vanhempien välillä tapahtuvaa kosketusta on tutkittu paljon, aiemmassa tutkimuksessa ei ole kiinnitetty juurikaan huomiota täysi-ikäisen lapsen ja vanhemman väliseen kosketukseen. Tästä syystä tutkimusongelmaksi asetettiin, kuinka aikuiset lapset kokevat koskettamisen omissa vanhempisuhteissaan. Aihetta keskityttiin tarkastelemaan tyttärien näkökulmasta, sillä tämä rajaus piti tutkimuksen sopivissa mittasuhteissa ja mahdollisti myös aiheen syvällisemmän tarkastelun. Tutkimuksen kohteeksi valittiin nimenomaan 20–30-vuotiaat tyttäret, sillä tutkijat edustavat itse kyseistä kohderyhmää ja heillä on aiheesta omakohtaista kokemusta, mikä teki tutkimusaiheen lähestymisestä luontevaa. Lisäksi tutkittavaa ikäryhmää tahdottiin rajata, koska on mahdollista, että kosketuskäytännöt ja kosketuksen herättämät kokemukset ovat erilaisia eri sukupolvilla. Tutkimuksen laajuus huomioituna oli siis järkevää keskittyä tiettyyn, rajattuun ikäryhmään.

Tutkimusongelman perusteella muodostettiin seuraavat kolme tutkimuskysymystä:

Millaista koskettaminen on vanhemman ja aikuisen tyttären välisessä vuorovaikutuksessa?

Mikä merkitys koskettamisella on vanhemman ja tyttären välisessä vuorovaikutuksessa?

Minkälaisia tunteita vanhempisuhteessa tapahtuva kosketus herättää aikuisissa tyttärissä?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrittiin löytämään vastaus siihen, millaista koskettaminen on vanhemman ja 20–30-vuotiaan tyttären välisessä vuorovaikutuksessa. Kysymys paneutuu vanhempisuhteessa tapahtuvan kosketuksen ytimeen, sillä aiemman tutkimustiedon niukkuuden takia tutkielmassa tahdottiin selvittää, kuinka tavallista koskettaminen on aikuisen tyttären ja vanhemman välisessä suhteessa ja millaisia kosketuskäytänteitä tyttärille ja vanhemmille on ajan myötä muodostunut.

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on puolestaan syventyä vanhemman ja tyttären välisten kosketuskäytänteiden merkityksiin. On selvää, että esimerkiksi taaperoikäinen tarvitsee vanhemman tukea ja ohjausta erilaisten toimintojen suorittamisessa, koska pieni lapsi ei kykene toimimaan itsenäisesti. Myös aikuinen voi kuitenkin kokea koskettamisen tarvetta eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa, ja juuri tästä syystä tutkimuksella tahdottiin löytää vastaus siihen, mikä merkitys kosketuksella on, kun lapsista on kasvanut aikuisia naisia.

Kolmas tutkimuskysymys pureutuu vuorostaan kosketuksen herättämiin tuntemuksiin. Kysymyksellä haluttiin täydentää tutkielman antamaa kokonaiskuvaa siitä, miten kosketus koetaan vanhempi-lapsisuhteissa, sillä itsenäisen aikuisen ja vanhemman suhteessa kosketus ei ole samalla tavalla välttämättömä kuin tukea tarvitsevan taaperon näkökulmasta. Tämän vuoksi on oletettavaa, että kosketus herättää aikuisissa tyttärissä monenlaisia tuntemuksia sekä puolesta että vastaan.

4.2 Aineistonkeruu

Tutkimuksen aineistonkeruu päätettiin suorittaa verkossa toteutettavalla kyselytutkimuksella, koska tällä menetelmällä ja siitä saadulla otannalla tutkimustulokset ovat todennäköisesti laajemmin peilattavissa yhteiskunnan kosketuskäytäntöihin kuin tapauksessa, jossa aineisto olisi kerätty esimerkiksi yksittäisillä haastatteluilla. Kyselyä jaettiin sosiaalisen median kanavissa Facebookissa ja Instagramissa, koska kummankin tutkijan verkostoista löytyy noin 20–30-vuotiaita naisia, joilta vastauksia tahdottiin. Kyselylomaketta (liite 1) pidettiin auki kahden viikon ajan, jotta se tavoittaisi mahdollisimman monta potentiaalista vastaajaa. Molemmat tutkijat tiedottivat kyselystä omissa kanavissaan kahdesti: ensimmäisen kerran kyselyn auettua ja toistamiseen muutamaa päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Sopivaksi tiedotusajankohdaksi valikoitui viikonloppu, sillä todettiin, että ihmiset voisivat jättää arkikiireiden keskellä helposti vastaamatta, mutta viikonloppuna asiaan pystyttäisiin todennäköisemmin tarttumaan heti. Lisäksi samana päivänä julkaistavat tiedotteet pantiin sosiaaliseen mediaan tarkoituksella hieman eri ajankohtina, jotta tiedote tavoittaisi mahdollisimman tehokkaasti sellaiset henkilöt, jotka ovat mukana molempien tutkijoiden verkostoissa.

Kyselytutkimusta käytetään yleisemmin aineistonkeruumenetelmänä määrällisissä tutkimuksissa, mutta metodi toimii myös laadullisessa tutkimuksessa, kun kysymysten asettelussa ja vastausmenetelmissä huomioidaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot (Tuomi & Saarijärvi 2018, 64). Tässä tutkimuksessa aineistonkeruu toteutettiin puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, mikä on varsin tyypillistä laadullisessa tutkimuksessa, sillä puolistrukturoitu tiedonkeruutapa auttaa saamaan vastauksia mahdollisimman moneen aineistonkeruussa esitettävään kysymykseen (emt. 64).

Kyselytutkimus toteutettiin Google forms -työkalulla, sillä se koettiin sekä vastaajille että tutkimuksen tekijöille toimivaksi alustaksi. Kyselylomake koostui vastaajan perustietoja kartoittavista taustakysymyksistä sekä neljästätoista vanhempi-lapsisuhteessa tapahtuvaan koskettamiseen liittyvästä kysymyksestä. Neljätöistä aihekysymystä jakautuivat viiteen alakategoriaan, jotka olivat koskettami-

seen ja vanhempi-lapsisuhteeseen liittyvät taustatiedot, koskettamisen tavat, tilanteen vaikutus koskettamiseen, koskettamisen eroavaisuudet vanhempi-lapsisuhteessa sekä kosketus kokemuksena. Ainoastaan kolme kysymystä neljästätoista sisälsi valmiit vastausvaihtoehdot, jotta kysely täytti muodoltaan laadullisen tutkimuksen kriteerit. Kaikkiin muihin kysymyksiin vastattiin avoimella kommentilla. Kyselylomake testattiin kahdesti, jotta varmistuttiin kysymysten toimivuudesta ja ymmärrettävyydestä. Molempien testikertojen jälkeen kysymyksiä hiottiin saadun palautteen ja tehtyjen havaintojen pohjalta, ja kysely julkaistiin vasta näiden muokkausten jälkeen.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi toteutettiin tässä tutkimuksessa laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä. Se soveltuu nimenomaan tekstimuotoisen aineiston analyysiin, ja menetelmän tarkoituksena on muodostaa tiivis ja yleinen kuva tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87).

Analyysin aluksi kyselyaineistoa tarkasteltiin kokonaisuutena, minkä jälkeen dataa ryhdyttiin pelkistämään tutkimuskysymys kerrallaan. Laadullisen sisällönanalyysin periaatteena on, että aineisto saatetaan tiiviimpään muotoon ja sitä ryhmitellään etsimällä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä muodostamalla datasta erilaisia luokkia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92). Tässä tutkimuksessa periaatetta toteutettiin kokoamalla kyselyvastaukset kahteen Excel-tiedostoon siten, että kukin rivi piti sisällään tiettyyn kysymykseen saadut vastaukset ja jokainen pystysarake edusti yhdeltä vastaajalta saatua dataa. Analysoinnissa käytettiin kahta erillistä Excel-tiedostoa siitä syystä, että tämä tehosti analyysiprosessia ja auttoi aineiston luokittelemisessa, sillä kumpikin tutkija pystyi keskittymään pienempään aineistomäärään ja tekemään työtä rinnakkain. Vastauksista eroteltiin tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aihepiirit ja ne käytiin läpi yksi kerrallaan etsimällä aineistosta toistuvia ilmaisuja sekä samantyyppisestä ilmiöstä, kokemuksesta tai tuntemuksesta kertovia vastauksia. Tältä pohjalta muodostettiin erilaisia kategorioita, jotka merkattiin aineistoon värikoodeilla. Kuhunkin kategoriaan kuuluvat vastaukset laskettiin yhteen, ja niiden määrä suhteutettiin kyselyn kokonaisvastaajamäärään. Lisäksi aineistosta pyrittiin tunnistamaan mahdollista taustamuuttujien vaikutusta vertailemalla samankaltaisia vastauksia antaneiden henkilöiden taustatietoja keskenään ja katsomalla, löytyikö niiden väliltä merkittäviä yhteneväisyyksiä. Tämän analyysivaiheen havainnot kirjattiin tutkielman tuloluokun.

Seuraavassa vaiheessa dataa ryhdyttiin tarkastelemaan teoreettisen tiedon ja käsitteiden valossa, kuten laadullisessa sisällönanalyysissä on tapana (Tuomi & Sarajärvi 2018, 93). Tuloksia siis suhteutettiin tutkielman viitekehyksessä esitettyihin tutkimustietoihin ja vuorovaikutuksen teorioihin ja katsottiin, millaisia yhtäläisyyksiä ja ristiriitaisuuksia niiden välillä havaittiin. Syntyneet havainnot kirjattiin tutkielman pohdintalukuun.

Analyysiprosessin kokonaisuutta voisi summata toteamalla, että alkuperäisestä aineistosta edettiin kohti teoreettisempaa näkemystä tarkasteltavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 94). Käytettyä menetelmää voi pitää teoriaohjaavana, sillä valinnat siitä, mihin tutkimusaineistossa keskitytään, tehtiin aineistolähtöisesti tutkimusongelmaan pohjaten, mutta analyysissä käytettiin apuna myös teoreettista tietoa. Aiempi teoria antoi siis analysoinnille tiettyjä suuntaviivoja ja siinä yhdisteltiin vaikutteita eri teorioista, mutta tutkimuksella ei sinänsä pyritty testaamaan olemassa olevien teorioiden paikkansapitävyyttä. Sen sijaan tarkoituksena oli luoda uudenlaista näkemystä tutkittavasta ilmiöstä – vanhempien ja aikuisten tytärien välisestä kosketuksesta. (emt. 81.) Itse analysointiprosessissa teoriaohjaava lähestymistapa näkyi siten, ettei tutkimusaineiston pohjalta luotu uusia teoreettisia käsitteitä tai malleja (emt. 94), vaan tuloksissa ja pohdinnassa hyödynnetyt käsitteet tuotiin valmiina aiemmasta teoriasta (emt. 98). Käytännössä analyysi lähti siis liikkeelle itse tutkimusaineistosta ja sen erittelystä, mutta prosessin edetessä käsitteellistämistä ja tulkintaa tehtiin myös teorioiden ohjaamana (emt. 81).

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Kosketuksen yleisyys ja erilaiset koskettamisen tavat

Eräs tätä tutkimusta ohjaavista kysymyksistä oli selvittää, millaista koskettaminen on vanhempien ja 20–30-vuotiaiden tytärten välisessä vuorovaikutuksessa. Tähän liittyen kyselyssä kartoitettiin, kuinka tavallista koskettaminen on vastaajien vanhempisuhteissa, millaisissa muodoissa se ilmenee ja minkälaisen roolin se on ottanut suhteeseen sisältyvässä vuorovaikutuksessa.

Kyselyyn vastanneista reilu puolet kertoi koskettavansa vanhempiaan ”aina tavattaessa”, mikä heijastelee sitä, että ainoastaan yksi henkilö koko vastaajajoukosta ilmoitti asuvansa vanhempiensa kanssa. Moni täsmensi myös erikseen, kuinka usein koskettamista käytännössä tapahtuu, ja tässä oli huomattavaa vaihtelua vastaajien kesken: Pari vastaajaa kertoi tapaavansa ainakin toista vanhempaansa lähes päivittäin, kun taas joillakin tapaamisia oli kosketuskertojen perusteella vain muutama vuodessa. Reilu viidennes vastaajista kertoi, että kosketukset ovat viikoittaisia, ja kaksi vastaajaa arvioi koskettavansa vanhempiaan noin kerran kuukaudessa tai parissa. Tapaamistiheys ja täten myös koskettamisen yleisyys saattoi myös olla varsin erilaista eri vanhempien kohdalla.

H45: Kosketetaan aina silloin kun nähdään. Näen vanhempiani melko epäsäännöllisesti mutta arvioisin että äidin kanssa noin kerran viikossa tai parissa ja isän kanssa kerran kuussa tai parissa.

Koska nuoret naiset koskettavat vanhempiaan ennen kaikkea tapaamisten yhteydessä, voidaan siis sanoa, ettei kosketus ole vanhempisuhteissa vain yksi vuorovaikutustapa muiden joukossa – se liittyy lähinnä päivittäisestä arjesta erottuviin tilanteisiin, joissa kohdataan ensimmäistä kertaa tauon jälkeen. Näissä tapaamistilanteissa koskettaminen on kuitenkin melko rutiininomaista, eikä sitä voi siksi pitää harvinaisuutena vanhempisuhteisiin sisältyvässä vuorovaikutuksessa. Toisaalta se on kuitenkin melko pienessä roolissa vuorovaikutuksen kokonaisuudessa, sillä vastauksissa puhutaan yksittäisistä kosketuksista viikko- tai kuukausitasolla. Aineistosta välittyvä kokonaiskuva onkin se, ettei koskettaminen ole vanhempisuhteissa epätavallista, mutta siihen turvaudutaan lähinnä silloin, kun tilanne on jollakin tapaa erityinen ja kosketukselle otollinen.

H13: Aina kun menee käymään vanhemmilla, halataan tullessa ja mennessä ja muuten jos tarvetta on.

Erilaisista koskettamisen tavoista korostuu ennen kaikkea halaaminen: moni vastaaja kertoi, että tapaamistilanteissa kosketetaan nimenomaan halaamalla, ja se oli selkeästi yleisin koskettamisen muoto myös silloin, kun aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena. Vastaajajoukossa ei itse asiassa ollut ainuttakaan henkilöä, jonka vanhempisuhteissa ei halattaisi lainkaan – halauksia vaihtoivat ainakin toisinaan myös ne vastaajat, jotka eivät pidä koskettamisesta, samoin kuin ne, joilla on etäinen suhde vanhempiinsa. Valtaosa kertoi, että halaaminen on suhteen tyypillisimpiä koskettamisen tapoja, ja vajaalla kuudenneksellä halaaminen on ainoa kosketus, jota vanhempisuhteissa tapahtuu. Aineiston perusteella juuri halaaminen onkin erilaisista koskettamisen muodoista se, joka kuuluu vanhempisuhteeseen eräänlaisena oletusarvona siitä riippumatta, kuinka läheinen suhde tyttärellä on vanhempiinsa. Osalle halaaminen näyttäytyy lämpimänä läheisyyden osoituksena, mutta osalle se on lähinnä vakiintunut käytäntö, jota on tapana noudattaa tietyissä tilanteissa. Halauksia on siis monenlaisia, ja niiden laatu on yhteydessä siihen, minkä tyyppinen itse vanhempisuhte on.

Muut koskettamisen muodot linkittyivät yksiselitteisemmin suhteen läheisyyteen. Tutkimusaineiston perusteella läheisissä suhteissa käytetään useampia koskettamisen tapoja kuin etäisissä, sillä lähes kaikki vastaajat, joilla on etäinen suhde vanhempiinsa, kertoivat koskettamisen rajoittuvan pelkkiin halauksiin. Myös ne vastaajat, jotka eivät pidä koskettamisesta lainkaan tärkeänä omissa vanhempisuhteissaan, puhuivat lähinnä halaamisesta. Muut koskettamisen tavat vaativat siis suhteelta enemmän läheisyyttä, ja niitä käytettiin selkeämmin nimenomaan läheisyyden ilmauksina.

H45: Äiti saattaa edelleen silittää minua jos esim. ollaan sohvalla vierekkäin ja siitä tulee lämmin fiilis. Isä on mulle etäisempi mutta senkin kanssa kyllä halataan aina kun nähdään.

Aineiston perusteella halaamisen jälkeen tyypillisin koskettamisen muoto on olkapään tai selän taputtaminen. Sen mainitsi vajaa puolet vastaajista, ja kolmanneksi yleisin koskettamisen tapa, suukottaminen, nostettiin esille lähes yhtä usein. Suukkojen osalta aineistosta kuitenkin ilmenee, että vaikka ne ovat osa vuorovaikutusta lähes puolella vastaajista, niitä annetaan useimmissa suhteissa vain harvakseltaan. Suukottelu on siis koskettamisen tavoista merkityksellisimpiä, sillä sitä käytetään laajalti, mutta vain harvoissa ja valituissa tilanteissa.

Suukottamisen jälkeen tyypillisintä vanhempisuhteen kosketusta on silittäminen, jonka mainitsi reilu neljännes vastaajista. Se on selvästi yleisintä alle 23-vuotiailla, ja yli 26-vuotiaista löytyi ainoastaan yksi vastaaja, jonka vanhempisuhteissa silitetään. Koskettamisen tavat voivat siis muuttua ainakin tietyiltä osin sen mukaan, onko tytär nuorempi vai siirtynyt jo pidemmälle aikuisuuteen. Silittäminen on tyypillisesti osa lapsuutta, ja tutkimusaineiston perusteella se pysyy mukana vuorovaikutuksessa

myös täysi-ikäisyyden alkutaipaleella. Kun tytär vanhenee, silittäminen käy kuitenkin entistä harvinaisemmaksi, eikä sitä mainittu kertaakaan, mikäli vastaajalla tai hänen puolisoillaan oli lapsia omasta takaa. Silittäminen näyttäytyikin aineistossa hieman lapsekkaana koskettamisen tapana, jota ei juurikaan esiinny vanhempisuhteissa sen jälkeen, kun tytär on siirtynyt elämässään aikuisen rooliin.

Jo mainittujen koskettamisen muotojen ohella vastauksissa nousi esille hieronta, joka oli osa vuorovaikutusta noin neljäsosan vanhempisuhteissa. Lisäksi aineistossa mainittiin useampaan otteeseen erilaisia lähekkäin olemisen tapoja, kuten kainalossa makoilu, vanhempaan nojailu ja kylki kyljessä istuskelu. Myös kädestä pitäminen, kätteleminen ja käsikynkässä kulkeminen saivat pari-kolme mainintaa, ja yksittäistapauksissa vuorovaikutukseen kuului myös ihonhoitoa, kamppailulajien harjoittelua, leikinlaskuun yhdistyvää läpsäyttelyä sekä käden lepuuttamista toisen jaloilla. Vastaajilla oli myös varsin selkeät käsitykset siitä, mitä koskettamisen tapoja eri vanhempisuhteissa käytetään ja millaisen roolin kosketus on suhteissa saanut.

H11: Isän kanssa halaan, kun näemme pitkästä aikaa tai jos onnittelemme toisiamme jostain. Hän myös saattaa läppäistä esimerkiksi käteen, jos heittää vitsiä ja nauraa sille.

H23: Isä haluaa harvemmin, lähinnä merkkipäivinä. Tyypillisesti hän taputtelee olalle tervehdykseksi. Äiti haluaa aina lähtiessä ja joskus harvoin saattaa pussata poskelle.

Tutkimusaineistosta kävi myös ilmi, että vastaajille on muodostunut selvät koskettamiskäytännöt suhteessa äitiin, isään ja mahdollisiin puolivanhempiin. Reilu puolet vastaajista kertoi koskettamisen olevan äidin kanssa tavanomaisempaa kuin isän kanssa, ja äitiä myös lähestytään ja/tai äiti lähestyy lastaan herkemmin kosketuksella erilaisissa tilanteissa. Tutkimusaineiston perusteella äidiltä esimerkiksi haetaan ja saadaan todennäköisemmin hellydenosoituksia, kun tilanne sitä vaatii. Tällaisia tilanteita ovat vastaajien mukaan muun muassa lohduttamista vaativat hetket. Hellydenosoitusten yhteydessä vanhempien kanssa jaetaan myös muita kosketuksia, jotka poikkeavat suhteen tyypillisimmistä käytännöistä: tällaisia voivat olla esimerkiksi halauksen yhteydessä annetut poskipusut, vanhemman kainaloon käpertyminen tai lohtua tuova silitteleminen. Lisäksi kosketus saattoi olla luonteeltaan erilaista äiti- ja isäsuhteessa.

H45: Äidin kanssa koskettaminen on arkipäiväisempää ja läheisempää ja tapahtuu useammin. Isän kanssa kosketamme harvemmin – ja se liittyy lähinnä näkemiseen ja lähtemiseen.

H40: Äidin kosketus on enemmän hellivää – ja isän ”ronskimpaa” ja tilannesidonnaisempaa.

Tulosten perusteella kosketusta ei käytetä isän kanssa hellyyden osoittamiseen yhtä yleisesti kuin äidin kanssa. Jotkut vastaajista kertoivat, että kosketus liittyy heidän isäsuhteissaan lähinnä tervehti-

miseen, mutta myös maskuliinisempina pidetyt koskettamisen tavat, kuten olalle tai selkään taputtaminen ja sormivoimaa vaativa hartiahieronta, olivat enemmän isä-tytär-suhteeseen kuuluvia käytäntöjä. Kosketustapojen intensiivisyyden ohella osa tyttäristä mainitsi, että isäsuhteessa tapahtuva kosketus saattaa erota äidin koskettamisesta myös kestoaltaan: saman tyyppinen kosketus (esimerkiksi halaus) saattaa kestää äidin kanssa pidempään, ja siinä voi olla myös suurempi tunnelataus kuin isän kanssa jaetussa kosketushetkessä.

H14: Äidin kanssa kosketusta tulee enemmän, isä harvemmin on kovinkaan oma-aloitteinen.

Äidin ja tyttären välinen kosketusherkkyys näkyy monien vastaajien mielestä myös siinä, että äiti on ensisijaisesti se, joka lähestyy tytärtä esimerkiksi halauksella tapaamisen yhteydessä. Osa vastaajista kertoi aloitteentekijän vaihtelevan tai riippuvan senhetkisestä tilanteesta, ja reilu viidennes vastaajista koki tekevänsä aloitteen tyypillisesti itse.

5.2 Kosketuksen merkitys vanhempisuhteen vuorovaikutuksessa

Toinen tämän tutkimuksen keskeisistä kysymyksistä oli selvittää, mikä merkitys koskettamisella on nuorten naisten ja heidän vanhempiensa välisessä vuorovaikutuksessa. Tähän liittyen aineistonkeruussa kartoitettiin erityisesti sitä, kuinka tärkeänä tyttäret pitävät koskettamista omissa vanhempisuhteissaan, kuinka he uskovat sen vaikuttavan suhteisiin ja niiden läheisyyteen ja millaisissa vuorovaikutustilanteissa kosketusta tyypillisesti esiintyy.

Valtaosa kyselyyn vastanneista oli sillä kannalla, että kosketus on merkityksellinen osa vanhempisuhteissa tapahtuvaa vuorovaikutusta: vain kymmenesosa vastaajista ei pitänyt koskettamista lainkaan tärkeänä, ja hieman yli puolet koki sen erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Aineiston perusteella kosketuksen merkitys ei siis rajoitu lapsuuteen, vaan se koetaan tyypillisesti merkitsevänä myös varhaisessa aikuisuudessa. Lisäksi vastauksista ilmenee, että kosketus voi saada ainakin tietyissä tapauksissa jopa suuremman painoarvon sen jälkeen, kun tytär on itsenäistynyt ja vanhempien kanssa tapahtuva vuorovaikutus on tämän vuoksi vähentynyt. Kosketuksen merkitys saattaa siis olla kytköksissä myös siihen, kuinka usein sitä on mahdollista kokea omissa vanhempisuhteissa.

H20: Koskettaminen edistää läheisyyttä ja on tullut tärkeäksi kun olen muuttanut omilleni, halataan nykyisin useammin.

Sen lisäksi, että koskettamista pidetään merkityksellisenä, selkeä enemmistö kokee sen vaikuttavan itse vanhempisuhteeseen ja sen läheisyyteen. Tutkimusaineiston perusteella tämä vaikutus on leimallisen positiivinen, sillä yksikään kyselyyn vastanneista ei arvioinut kosketuksen heijastuvan suhteeseen kielteisellä tavalla. Vajaan kuudenneksen mukaan koskettamisella ei ole sen kummempaa vaikutusta suuntaan tai toiseen, mutta yleisimmin vastaajat kertoivat, että koskettaminen lähentää suhdetta sekä osoittaa välittämistä ja kiintymystä. Muina vaikutuksina mainittiin hyväksyty ja tärkeä olo, lohtu ja yhteenkuuluvuuden tunne. Kosketus on siis aineiston perusteella tärkeä keino läheisyyden viestimiseen ja ylläpitämiseen myös silloin, kun tytär on jo aikuinen, eikä siitä ole ainakaan haittaa suhteen kannalta, vaikkei henkilö kokisi suurempaa koskettamisen tarvetta. Toisaalta tuloksista kuitenkin ilmenee, ettei läheisyys tarkoita automaattisesti sitä, että kosketusta pidettäisiin erityisen merkittävänä.

H14: Ei koskettaminen hirveästi vaikuta suhteeseen näin vanhempana. Halaus silloin tällöin on toki kiva, mutta tiedän muutenkin, että olemme läheisiä.

H27: Halaamme aina nähdessä ja pois lähtiessä, muuten emme juuri kosketa toisiamme. Se tuntuu kivalta ja lähentää meitä, mutta en tarvitse sen enempää kosketusta heiltä.

Kosketukselle annettu merkitys saattaa liittyä myös siihen, onko tyttärellä seurustelukumppani: ne vastaajat, joiden mielestä koskettaminen ei juuri vaikuta vanhempisuhteeseen ja sen läheisyyteen, olivat itse parisuhteessa yhtä henkilöä lukuun ottamatta. Tutkimusaineiston perusteella vanhempien kosketus ei siis välttämättä tunnu yhtä merkitykselliseltä, jos nuorella naisella on elämässään romanttinen ihmissuhde, josta hän saa tarvitsemansa kosketuksen. Seurustelevien vastaajien joukossa oli kuitenkin myös useita, jotka uskoivat koskettamisen vaikuttavan omiin vanhempisuhteisiinsa, eikä parisuhde siis heijastu automaattisesti kosketuksen merkittävyyteen vanhempisuhteiden puolella.

Lisäksi koskettaminen voi saada erilaisia merkityksiä sen mukaan, kuka vanhemmista on kyseessä. Pari vastaajaa ilmaisi, että koskettaminen on arkipäiväisempää äitisuhteessa kuin isäsuhteessa, ja eräs vastaaja kertoi pitävänsä koskettamista tärkeänä ainoastaan äidin kohdalla. Aineiston perusteella vanhempisuhteisiin voi siis vakiintua erilaisia koskettamiskäytäntöjä myös saman perheen sisällä, ja tämä saattaa ohjata sitä, millaisia merkityksiä kosketukselle annetaan.

H26: Isän kanssa koskettaminen on ”merkityksellisempää”, koska koskemme harvemmin. Äidin kanssa se on tavallinen tapa osoittaa kiintymystä.

Kun kosketuksen merkitystä tarkastellaan sen kautta, millaisiksi vastaajat kuvaavat koskettamiseen liittyviä tilanteita, kyselyn tulokset eivät olleet kovinkaan yksiselitteiset. Vajaa kolmannes vastaajista kertoi, että kosketus on osa erityisiä, päivittäisestä elämästä poikkeavia vuorovaikutustilanteita, mutta toisella kolmanneksella se kuului nimenomaan tavalliseen arkipäivän vuorovaikutukseen. Erityistilanteiden näkyvä osuus saattaakin kertoa siitä, että aikuisuudessa koskettaminen on erilaisessa roolissa kuin lapsuusvuosina ja siihen tukeudutaan ensisijaisesti silloin, kun kosketus on jollakin tapaa erityisen sopivaa, tarpeellista tai oletettavaa. Toisaalta koskettaminen voi kuitenkin säilyä tavanomaisena arjen vuorovaikutustapana myös aikuisuudessa, eikä tämä ollut selkeässä yhteydessä mihinkään kyselyssä selvitetystä taustatekijöistä.

Täsmällisten vuorovaikutustilanteiden tasolla vastauksissa korostuivat etenkin tapaamiset ja hyvästelemiset, joista mainitsi lähes 80 prosenttia vastaajista. Tulosten perusteella kosketus toimii siis vanhempisuhteissa ennen kaikkea tervehtimisen ja hyvästelemisen keinona. Lisäksi aineistosta erottuivat onnittelutilanteet ja lohduttaminen, jotka nostettiin esille vajaassa kuudesosassa vastauksista. Lohduttamisen mainitsijoita yhdisti ainakin tässä aineistossa hieman nuorempi ikä, sillä useimmat heistä olivat alle 24-vuotiaita eikä kukaan yli 26-vuotias puhunut lohduttamisesta, kun kyselyssä pyydettiin kertomaan koskettamista sisältävistä tilanteista. Koskettamalla lohduttaminen saattaa siis olla tyypillisintä nuorimpien aikuisten kohdalla, mutta on myös mahdollista, että se kätkeytyi vanhempien ikäryhmien vastauksissa ”erityistilanteet”-ilmaisun alle.

Tuloksista nousi myös esille, että suurin osa vastaajista pitää omia koskettamismielityksiään melko yhteneväisinä vanhempiensa mieltymysten kanssa: noin kaksi kolmasosaa arveli, ettei mieltymysten välillä ole juurikaan eroa, ja loppuosa ilmoitti huomaavansa eroavuutta vähintään yhden vanhemman kohdalla. Eroavaisuuksista tyypillisin oli se, että tytär kaipaa enemmän kosketusta, pitää siitä enemmän tai kokee sen luontevampana kuin vanhempansa. Tapauksissa, joissa vanhemmalla oli näkyvämpi koskettamisen tarve kuin lapsella, kyse oli lähes poikkeuksetta vastaajan äidistä. Lisäksi muutama vastaaja totesi, että kosketusta saisi olla enemmän juuri isän kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Toisaalta tuloksista kävi myös ilmi, ettei kosketus välttämättä toteudu toivotulla tavalla, vaikka mieltymykset olisivat samanlaisia.

H17: Tuntuu että mieltymykset sopivat hyvin yhteen. Ahdistuttaisiin varmaan kaikki liiasta koskettamisesta.

H45: Minusta tuntuu että mieltymykset ovat melko samanlaiset, varsinkin äidin kanssa. Isän kanssa tuntuu, että haluaisin itse koskettaa enemmän mitä isä taas haluaa.

H35: Kaikki varmasti haluaisimme koskettamista olevan enemmän.

Tutkimusaineiston perusteella 20–30-vuotiaiden naisten koskettamiseen liittyvät toiveet ovat siis melko usein tasapainossa sen kanssa, kuinka kosketus toteutuu heidän omissa vanhempisuhteissaan. Osa kuitenkin kokee koskettamisen merkittävämpänä kuin vanhempansa, ja lisäksi vastauksista ilmeni, että perheeseen vakiintuneet käytännöt ja niiden luomat odotukset voivat sanella koskettamista ja tehdä tapojen muuttamisesta vaikeaa. Muutos näyttäytyi hankalana etenkin sen takia, että se tuntuisi epäluontevalta tiettyihin uomiin asettuneessa vanhempisuhteessa.

H31: Kaipaisin enemmän läheisyyttä ja harmittaa, että se ei ole kuulunut perheemme kulttuuriin. Tässä kohtaa tuntuisi epäluonnolliselta lisätä sitä.

H15: Meille halaaminen ei ole erityisen yleistä, joten kun joku sen tekee, niin sitä arvostetaan paljon ja lähennymme.

Sen lisäksi, että vanhempisuhteeseen vakiintuneet kosketuskäytännöt ja niiden synnyttämät odotukset vaikuttavat kosketuksen rooliin vuorovaikutuksessa, ne saattavat ohjata myös sitä, millaisia merkityksiä kosketukselle annetaan: joissakin vastauksissa nostettiin esille, että kosketus tuntuu merkitykselliseltä juuri sen takia, ettei se ole vuorovaikutuksessa kovin tavanomaista. Toisaalta merkittävyys ei kuitenkaan edellytä sitä, että kosketus olisi jollakin tapaa erikoista, sillä koskettamista pitivät tärkeänä ja läheisyyttä edistävänä myös ne vastaajat, joiden vanhempisuhteissa kosketus on osa tavallista arkea.

5.3 Kosketuksen herättämät tunteet

Tutkimuksen kolmantena tavoitteena oli selvittää, millaisia tuntemuksia vanhempien koskettaminen herättää nuorissa naisissa. Tähän liittyen kyselyssä tiedusteltiin, mitä 20–30-vuotiaat tyttäret ajattelevat koskettamisesta ja kosketetuksi tulemisesta ja millaisia tunteita kosketus saa heissä aikaan.

Tutkimusaineistosta selvisi, että koskettaminen on useimmiten luonteva osa aikuisen tyttären ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, sillä lähes kaksi kolmasosaa vastaajista koki vanhempisuhteessa tapahtuvan kosketuksen luontevana. Vajaa kuudennes puolestaan kertoi, että kosketus tuntuu luontevalta ainoastaan silloin, kun se tapahtuu tietyssä kontekstissa ja/tai tietyn vanhemman kanssa. Näille vastaajille kosketuksen luontevuus saattoi määräytyä senhetkisen tunteen ja mielentilan mukaan – välillä vanhemman halaus koetaan väkinäisenä tai kiusallisena muodollisuutena, mutta ajoittain se täydentää vuorovaikutusta luontevalla tavalla.

Luontevuuden lisäksi vastauksista kävi ilmi, että nuoret naiset suhtautuvat kosketukseen ylipäättään myönteisesti, sillä lähes kaikkien vastaajien mielestä kosketus on ainakin jossain määrin miellyttävää. Vain neljä henkilöä koko vastaajajoukosta sanoi pitävänsä koskettamista jossain määrin epämiellyttävänä – he kokivat kosketuksen muun muassa ahdistavana ja yksityisyyttä rikkovana. Eräs vastaaja puolestaan kertoi, että haluaa pitää huolta omasta tilastaan, minkä takia koskettamisesta ei ole muodostunut arkista viestintätapaa. Vastauksien perusteella ne, jotka eivät koe kosketusta miellyttävänä osana vuorovaikutusta, korostavat kosketuksen olevan konteksti- ja suhdesidonnaista: tiettyjen ihmisten kosketus on oikeassa tilanteessa hyväksyttävää.

H8: Koen kosketuksen usein yksityisyyttäni rikkovaksi, mutta kaikista lähimmät ystävät ja äiti ovat poikkeus.

Valtaosalla kyselyyn vastanneista vanhemman kosketus herättää pääasiassa myönteisiä tunteita. Reilu puolet näistä vastaajista kertoi, että kosketus vahvistaa tyypillisesti kiintymystä ja tunnetta siitä, että vanhemmat välittävät. Yhdistävänä tekijänä kyseiset vastaajat, yhtä lukuun ottamatta, kokivat vanhempisuhteensa joko erittäin tai melko läheisinä. Tämä osoittaa, että kosketus on merkittävä tapa ilmaista rakkautta ja ylläpitää läheistä suhdetta vanhempiin myös aikuisiällä. Tutkimusaineistosta nousi myös esille monia täsmällisemmin määriteltyjä positiivisia tuntemuksia, joita vanhemman koskettaminen saa aikaan: näitä olivat muun muassa hyvä mieli, lämpö, onni, hellyys, lohtu, hyväksyntä, tuen saaminen, yhteenkuuluvuus ja mukavuuden tunne. Monet tutkimukseen osallistuneista nimesivät vastauksissaan useampia positiivisia tunteita.

H39: Välittämisen tunne herää. Tunnen oloni hyväksytyksi ja rakastetuksi.

Viisi vastaajaa totesi, että vanhempien kosketus tuo turvaa. Vaikka turvan tunteen nosti esille vain pieni osa vastaajista, huomionarvoisena seikkana voidaan pitää näiden vastaajien heterogeenisyyttä, sillä tuntemus ilmeni kyselyn kaikissa ikäkatgorioissa. Vanhemman kosketus näyttäisi siis luovan lapsille turvan tunnetta iästä riippumatta.

Vastaajat, jotka kokevat vanhemman kosketuksen neutraalisti, olivat selvässä vähemmistössä: he muodostivat vajaan kuudenneksen koko vastaajajoukosta. Nämä henkilöt eivät pääasiassa kokeneet kosketuksen tuovan vuorovaikutukseen sen kummempaa lisäarvoa. Monet heistä kertoivat vanhempien satunnaisten kosketusten tuntuvan sinänsä mukavilta, mutta yleisesti ottaen kosketus ei herätä heissä erityisiä tuntemuksia eivätkä he näe sitä merkittävänä vuorovaikutuskeinona omissa vanhempi-suhteissaan. Lähes kaikilla näistä vastaajista oli läheinen suhde vanhempiinsa, ja tulos saattaakin

kertoa siitä, ettei läheisyys johda automaattisesti koskettamisesta pitämiseen – lapsi voi kokea kiintymystä vanhempiaan kohtaan, vaikkei heidän kosketuksensa herättäisi hänessä sen kummempia tuntemuksia. Neutraali suhtautuminen saattaa liittyä esimerkiksi kosketuksen arkipäiväisyyteen, sillä jos koskettaminen on suhteessa varsin tavanomaista, siihen ei välttämättä kiinnitetä erityistä huomiota.

H31: Kosketus on ihan kivaa, ja siitä tulee olo, että heillä on ehkä ollut vähän ikävä ja että olen heille tärkeä. Liika koskettaminen tai halailu kuitenkin jotenkin ällöttää itseäni, eikä perheessämme olla koskaan kauheasti osoitettu läheisyyttä kosketuksen kautta.

Vajaa kuudennes vastaajista kertoi vanhempien kosketuksen herättävän lähinnä kielteisiä tunteita. Tutkimusaineistossa mainittiin muun muassa ärsytys, ahdistus, epämukavuus, kiusaantuminen ja koskettamisen väkinäisyys. Näille negatiivisille tuntemuksille ei löytynyt yhteneväistä selitystä, mutta karkeasti ottaen voidaan sanoa, että osassa kielteisiä tunteita herätti tietyn vanhemman kosketus, kun taas osa koki kosketuksen ylipäättään epämukavana. Eräs vastaaja esimerkiksi kertoi äitisuhteensa olevan hankala, minkä takia äidin kosketus aiheuttaa pääasiassa ahdistusta ja jopa vihaa.

Tutkimusaineistosta kuitenkin selvisi, ettei vanhempien kosketuksen herättämällä negatiivisilla tunteilla ole suoraa yhteyttä suhteen läheisyyteen, sillä kielteisiä tuntemuksia maininneiden vastaajien joukosta löytyi monenlaisia vanhempisuhteita. Kosketus voi myös herättää osin ristiriitaisia tunteita.

H28: Äidin koskettamisesta tulee haikea olo ja harmittaa, että tavataan niin harvoin – toisaalta äidin koskettaminen välillä hieman jopa ärsyttää.

Kosketuksen herättämien tuntemusten ja vanhempisuhteen välillä ei siis ole suoraviivaista yhteyttä, vaan tunnereaktioihin vaikuttavat muun muassa koskettamiseen liittyvät odotukset sekä henkilön yleiset mieltymykset kosketuksen suhteen. Viidennes vastaajista kertoikin, etteivät he ole tyytyväisiä vanhempisuhteessa tapahtuvaan kosketuksen määrään tai tyyppillisiin kosketuskäytäntöihin, mikä voi osaltaan heijastua kosketuksen herättämissä tunteissa. Osa näistä vastaajista toivoisi kosketusta tapahtuvan nykyistä enemmän, mistä esimerkkinä muutamat vastaajat toivat esille lapsuuden, jolloin kosketus oli tyttären ja vanhempien välillä huomattavasti yleisempää. Muutama vastaaja taas toivoi, että koskettaminen olisi luontevampi osa vanhempisuhteen vuorovaikutusta.

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka 20–30-vuotiaat tyttäret kokevat koskettamisen omissa vanhempisuhteissaan. Kysymykseen pyrittiin vastaamaan selvittämällä, millaista koskettaminen on vanhemman ja aikuisen tyttären välisessä vuorovaikutuksessa, mikä on kosketuksen merkitys tässä vuorovaikutussuhteessa ja millaisia tuntemuksia vanhempisuhteessa tapahtuva kosketus herättää 20–30-vuotiaissa tyttärissä.

6.1 Kosketuksen ilmeneminen vanhempisuhteessa

Kosketus aikuisen lapsen ja vanhemman välillä on aihe, josta on ennalta suhteellisen vähän tutkimustietoa. Tämä tutkimus osoittaa, että sitä esiintyy vanhemman ja 20–30-vuotiaan tyttären vuorovaikutuksessa ennen kaikkea tapaamistilanteissa halauksen muodossa. Kosketus ei siis ole vain yksi vuorovaikutustapa muiden joukossa, eikä sillä ole erityisen suurta roolia vuorovaikutuksen kokonaisuudessa. Toisaalta siitä on kuitenkin tullut tutkimuksen perusteella vakiintunut tervehtimisen tapa, eikä se siis näyttäydy vanhempien ja aikuisten välillä erikoisuutena – kosketusta käytetään, kun tilanne on siihen soveltuva.

Tapaamisten yhteyteen syntyneitä halaamiskäytäntöä voi selittää ainakin osittain odotusten vastaisuuden teorialla (White 2008). Tapaamistilanteisiin liitetään tietynlaisia odotuksia, ja niitä on muodostunut myös sen pohjalta, kuinka suhteen toisella osapuolella on tapana käyttäytyä kyseenomaisissa tilanteissa; mikäli halaamisesta on tullut vakiintunut tervehtimistapa vanhemman ja tyttären välillä, käytäntöä pidetään herkästi yllä, koska siitä poikkeaminen olisi odotusten vastaista ja herättäisi kysymyksen siitä, mitä halauksen puuttumisesta pitäisi ajatella (emt. 191). Se, miksi halaus on alun perin muodostunut tapaamistilanteiden käytännöksi, voi vuorostaan johtua yhteiskunnassa vallitsevista odotuksista – vanhemman ja lapsen oletetaan osoittavan läheisyyttä toisilleen, kun he tapaavat tauon jälkeen. Selityksen puolesta puhuu se, että halauksia vaihtoivat tapaamistilanteissa myös sellaiset tyttäret, jotka eivät erityisemmin pidä koskettamisesta tai koske vanhempiaan muissa tilanteissa.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista naisista koki kuitenkin kosketuksen mieluisana, eli on syytä olettaa, että vanhempia on ryhdytty halaamaan tapaamistilanteissa ennen kaikkea sen takia, että läheisyydenosoitus tuntuu mukavalta. Tämän puolesta puhuu affektiivisen vaihdannan teoria (Floyd

ym. 2008, 287), jossa todetaan, että kiintymyksen tunteminen ja vastaanottaminen koetaan fyysisesti palkitsevana. Se, miksi tavallisin kosketustilanne on juuri tapaaminen ja kosketusmuoto halaaminen, kytkeytyy silti todennäköisimmin juuri yhteiskunnassa vallitseviin kosketuskäytänteisiin ja niiden pohjalta muodostuneisiin odotuksiin. Suomi kuuluu niin sanottuihin ei-kontaktikulttuureihin (*noncontact cultures*), joissa kosketus on vuorovaikutuksessa suhteellisen harvinaista (DiBiase & Gunnoe 2004, 52). Tyttäret ja vanhemmat eivät siis todennäköisesti kokisi oloaan luontevaksi, jos kosketusta tapahtuisi jatkuvasti. Affektiivisen vaihdannan teorian mukaan ihmisellä on kuitenkin synnynnäinen tarve kokea ja vastaanottaa kiintymystä (Floyd 2006, 161), ja kiintymyksenosoituksia suunnataan eniten henkilöille, joiden kanssa yksilö jakaa samoja geenejä (Guerrero & Wiedmaier 2013, 583). Koskettaminen on vuorostaan olennaisimpia kiintymyksen osoittamistapoja (Andersen ym. 2013, 305). On siis luonnollista, että tyttäret haluavat koskettaa vanhempiaan, ja tapaamistilanteessa vaihdettu halaus on keino toteuttaa tarvetta kulttuuristen normien puitteissa. Tuloksista on nähtävillä, että kosketusta esiintyy tapaamistilanteiden jälkeen eniten onnitelu- ja lohduttamistilanteissa, mikä käy hyvin yhteen edellä mainittujen tulkintojen kanssa.

Halaamisen ohella tyypillisimpiin koskettamisen tapoihin kuuluivat selän tai olkapään taputtaminen, suukottaminen, silittäminen ja hierominen. Kosketusta leimasi siis se, että se kytkeytyi nimenomaan kiintymyksen viestimiseen; nämä kosketuksen muodot ovat samoja, joita Andersen ja kollegat (2013, 305) mainitsevat kiintymyksen viestimiseen liittyvinä kosketuksina. Muita mahdollisia koskettamisen tyyppisiä olisivat olleet esimerkiksi funktionaaliset kosketukset – joihin hieronta voi tosin lukeutua – sekä kohtelias koskettaminen, kuten kätelemine (emt. 299–300). Kiintymystä viestivän kosketuksen hallitseva asema kertookin osaltaan siitä, että valtaosalla 20–30-vuotiaista tyttäristä on läheinen suhde vanhempiinsa. Andersenin ja kumppaneiden (2013, 305) mainitsemissa kiintymyskosketuksissa olivat toisaalta mukana myös erilaiset hyväilyt ja kädestä pitämiset, jotka näyttäytyivät aikuisten tyttärien kohdalla melko harvinaisina. Vaikuttaakin siltä, että nämä koskettamisen tavat eivät ole tyypillinen osa vanhempisuhdetta ainakaan aikuisuudessa.

Kun nuorten naisten vanhempisuhteissa esiintyviä koskettamisen tapoja vertaillaan Saltin (1991, 552) havaintoihin koskettamisesta kouluikäisten poikien ja isien välillä, saadaan myös vahvistus sille, että kosketus on hieman erilaista eri tyyppisissä lapsi-vanhempisuhteissa: kolme yleisintä koskettamisen tapaa olivat kummassakin tutkimuksessa samat, mutta poikien tapauksessa silittämisestä ei ollut puhetta ja hieronta oli melko harvinaista. Isä-poikasuhteessa tavallisia koskettamisen tapoja, jotka eivät olleet osa vuorovaikutusta tähän tutkimukseen osallistuneilla naisilla, olivat puolestaan hiusten pörröttäminen ja pään taputtaminen. Lisäksi kainaloon ottaminen ja kädestä pitäminen olivat

aikuisten tytärien kohdalla harvinaisempia kuin nuorilla pojilla. (emt. 552.) Eroavuuksissa heijastuvat varmasti lapsen ikä ja sukupuoli, mutta vaikutusta saattoi olla myös sillä, että Saltin (1991) tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien osalta ainoastaan isän kosketusta. Erilaisten kosketuskäytäntöjen vakiintuminen eri tyyppisiin vanhempi-lapsisuhteisiin johtuikin todennäköisesti juuri odotuksista, jotka kumpuavat viestijöiden ominaisuuksista – tarkemmin ottaen iästä ja sukupuolesta – sillä odotustenvastaisuuden teorian (White 2008, 190–191) valossa niiden rikkominen herättäisi helposti kummastusta. Käsillä oleva tutkimus antaa tietoa siitä, mitkä kiintymystä ilmaisevat koskettamisen tavat ovat tyypillisiä juuri aikuisen tyttären ja vanhemman välillä. Lisäksi tulokset herättävät kysymään, kuinka koskettaminen muuttuu tytär-vanhempisuhteessa vielä aikuisuuden aikana, sillä tässä tutkimuksessa silittämistä puhuivat lähes yksinomaan 20–30-ikäluokan nuorempaa puoliskoa edustavat vastaajat. Kosketuskäytännöissä saattaisi siis tapahtua jonkin verran muutosta, jos aihetta tutkittaisiin pidemmän ajan kuluessa.

Myös se, kuinka läheinen suhde tyttärellä on vanhempia, näkyy kosketuksen ilmenemistavoissa: tulokset osoittivat, että läheisissä vanhempisuhteissa käytetään useampia koskettamisen tapoja kuin etäisissä. Tämä viittaa jälleen siihen, että tyttären ja vanhemman vuorovaikutuksessa kosketus on ennen kaikkea läheisyyden tai kiintymyksen ilmaisemista. Osapuolten välinen suhde vaikuttaa tutkitusti kosketuksen käyttötappoihin (Andersen ym. 2013, 311), ja on siis varsin todennäköistä, että läheisyys johtaa monipuolisempaan koskettamiseen. Toisaalta läheisyys saattaa kuitenkin olla ainakin tietyiltä osin myös koskettamisen seuraus, sillä aiemman tutkimustiedon perusteella kosketus rakentaa läheisyyttä suhteessa (emt. 303–304). Lisäksi kulttuuriset tekijät ovat huomionarvoisia kosketuksen kirjoa tarkasteltaessa, sillä länsimaissa kosketaan pääasiassa kaikkein läheisimmässä ihmissuhteissa (Jakubiak & Feeney 2019, 2921). Jos vanhemman ja tyttären välit ovat jääneet etäisiksi, moninainen koskettaminen ei siis kävisi yhteen viestijöiden suhteesta syntyneiden odotusten kanssa, ja vastaavasti läheinen vanhempisuhte, jossa koskettaminen on niukkaa ja yksipuolista, herättäisi helposti kummastusta odotustenvastaisuutensa takia (White 2008, 191).

Se, millä tavalla kosketus on osa vanhemman ja tyttären suhdetta, tuntuu liittyvän myös koskettajan ja kosketettavan sukupuoleen. Koskettaminen oli monesti tavanomaisempaa äidin kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, ja lisäksi kosketus saattoi olla laadultaan erilaista: sitä ei välttämättä käytetty isän kanssa yhtä selkeästi hellyyden ilmaisuna, vaan ainakin osalla vastaajista isäsuhteen vuorovaikutuksessa korostuivat enemmän tilannesidonnaiset, vähemmän hellittelevät koskettamisen tavat, kuten selän taputtamiset ja hieronnat. On mahdollista, että samaa sukupuolta olevaa lasta kosketaan eri lailla kuin vastakkaisen sukupuolen edustajaa, ja aiemmissa

tutkimuksissa onkin havaittu, että kosketus voi olla erilaista miehen ja naisen välillä kuin saman sukupuolen kesken (Hall & Gunnery 2013, 647–648). Suuri osa isä- ja äitisuhteen välisistä eroista selittyy kuitenkin todennäköisesti miehiä ja naisia koskevilla kulttuurisilla normeilla, sillä länsimaissa hellyys ja hoivaavuus yhdistetään naisiin tyypillisemmin kuin miehiin (Aznar & Tenenbaum 2016, 318). Monet vanhemmat näyttävät siis toteuttavan koskettamisessa omaan sukupuoleensa liitettyjä odotuksia, ja kun tietyt kosketuskäytännöt on kerran omaksuttu, niiden muuttaminen voi olla vaikeaa. Tämä nimittäin tarkoittaisi, että vanhempi rikkoisi oman toimintansa pohjalta syntyneitä odotuksia ja herättäisi näin tyttäressä huomiota, kuten odotustenvastaisuuden teoria esittää (McLaughlin & Vitak 2012, 302).

6.2 Kosketukselle annetut merkitykset

Kosketus on mitä ilmeisimmin merkittävässä asemassa nuorten naisten vanhempisuhteissa, sillä valtaosa 20–30-vuotiaista tyttäristä piti sitä merkityksellisenä vuorovaikutuksen osana ja koki sen vaikuttavan vanhempisuhteisiinsa positiivisella tavalla. Vaikka kosketus ei ollut erityisen korostuneessa asemassa vuorovaikutuksen kokonaisuudessa, sitä ei siis nähty sivuseikkana, vaan suurin osa tyttäristä koki sen olennaiseksi ja suhdetta muokkaavaksi. Tämä heijastelee havaintoja, joita Floyd ja Morman tekivät poikien kokemuksista isäsuhteissa laajemmalla kiintymysvuorovaikutuksen tasolla: erilaisia kiintymyksenosoituksia arvostettiin, ja niillä oli selkeä yhteys suhteen läheisyyteen (Floyd & Morman 2000, 352; Floyd & Morman 2003, 600). Myös nuorten naisten kohdalla kosketus vaikutti vanhempisuhteessa ennen kaikkea suhdetta lähentämällä sekä välittämistä ja kiintymyksestä kertomalla.

Kosketuksen merkityksellisyyttä voi selittää affektiivisen vaihdannan teorialla, jonka mukaan kiintymyksen kokeminen ja vastaanottaminen ovat ihmisen synnynnäisiä tarpeita (Floyd 2006, 161). Kosketus on nimittäin olennaisimpia kiintymyksen osoittamisen tapoja (Andersen ym. 2013, 305). Lisäksi Aznar ja Tenenbaum (2016, 318) ovat todenneet jo aiemmin yleisellä tasolla, että positiivinen kosketus kasvattaa osapuolten välistä läheisyyttä, ja Andersen ja kumppanit (2013, 303–304) ovat sanoneet samaa kiintymyksestä. Aiemmissa tutkimuksissa kosketukseen liittyvää merkityksenantoa ei ole kuitenkaan tarkasteltu nimenomaan aikuisten tyttärien näkökulmasta, eivätkä ne ole siis osoittaneet varmasti, onko kosketus olennaista vanhemman ja 20–30-vuotiaan tyttären välillä. Mormanin ja Floydin (1999, 305) isä-poikatutkimuksessa suora nonverbaalinen viestintä ei itse asiassa ollut läheskään yhtä merkittävää suhteen läheisyyden kannalta kuin erilaiset epäsuorat viestit,

kuten palvelukset ja yhdessä tekeminen. Tämän tutkimuksen perusteella voi kuitenkin todeta, että 20–30-vuotiaiden tytärten kohdalla kosketuksella vaikuttaa olevan merkittävä rooli vanhempisuhteen läheisyyden edistäjänä ja kiintymyksen viestijänä.

Koskettamisen merkityksen kannalta oli myös mielenkiintoista havaita, että vajaa kolmasosa tutkimukseen osallistuneista nuorista naisista piti kosketusta osana jokapäiväistä vuorovaikutusta ja kolmasosa kertoi, että sitä tapahtuu ennen kaikkea erityisissä, arkielämästä poikkeavissa tilanteissa. Tämä saattaa kertoa kosketuksen vaihtelevasta roolista eri tyyppisissä vanhempisuhteissa, mutta on oletettavaa, että tässä tapauksessa kyse oli pikemminkin erilaisista tilanteiden luokittelutavoista: se, millaisen kosketuksen kukin kokee arkipäiväisenä, vaihtelee. Tulkinnan puolesta puhuu se, että vaikka vastaajajoukko oli varsin jakaantunut kosketuksen arkipäiväisyydestä kysyttäessä, kahdeksan kymmenestä kertoi koskevansa vanhempiaan tervehtimistilanteissa. Tältä pohjalta vaikuttaa siis siltä, että osa kokee nämä tilanteet erityisinä ja osa arkipäiväisinä. Toisaalta tuloksen pohjalta voisi myös kysyä, tekeekö juuri kosketus tietyistä vuorovaikutustilanteista erityislaatuisia, mikäli se on perheessä epätavallista. Odotustenvastaisuuden teorian valossa asia saattaisi hyvinkin olla juuri näin, sillä jos kosketus ei ole suhteessa tyyppillistä, se herättää eri tavalla huomiota (McLaughlin & Vitak 2012, 302) ja saattaa näin ollen vaikuttaa myös siihen, millaisena itse tilanne näyttäytyy.

Toisaalta se, kuinka merkityksellisenä vanhempisuhteessa tapahtuva kosketus koetaan, ei määräydy välttämättä pelkän vanhempisuhteen ja siinä saatujen kokemusten pohjalta – vaikutusta voi olla myös muilla ihmissuhteilla, joita tyttäreillä on elämässään. Tutkimuksessa kävi nimittäin ilmi, että ne tyttäret, joiden mielestä kosketus ei vaikuta vanhempisuhteeseen sen kummemmin, olivat lähes poikkeuksetta parisuhteessa. Tämä havainto sopii affektiivisen vaihdannan teoriaan, jonka mukaan kiintymyksen viestimisellä – ja näin ollen myös kiintymystä ilmaisevalla kosketuksella – pyritään tukemaan ihmisille luontaista henkiinjäämisen ja geenien jatkuvuuden tarvetta (Floyd 2008, 286). Koska seurustelukumppani on parisuhteessa elävälle ihmiselle keskeisempi henkilö geenien jatkumisen kannalta kuin vanhemmat, teorian näkökulmasta on siis luonnollista, että kosketus saattaa näyttäytyä vanhempisuhteissa vähemmän olennaisena, mikäli tyttäreillä on oma kumppani. Arkiajattelun tasolla voisi myös todeta, että seurustelevien tytärten koskettamisen tarve täyttyy muualla eikä kosketus tunnu välttämättä siksi niin olennaiselta vanhempien kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Koska aikuisten tytärten koskettamiseen liittyvistä kokemuksista ei ole tiettävästi tehty aiempaa tutkimusta, ei ole myöskään tiedetty, kuinka tyytyväisiä nuoret naiset ovat vanhempisuhteissa tapahtuvaan kosketukseen ja sen määrään. Tämä tutkimus osoitti, että suurin osa pitää kosketusta

toiveidensa mukaisena – useimmissa perheissä on siis löydetty yhteiset kosketuskäytännöt, jotka ovat ainakin tytärten mielestä vanhempisuhteeseen sopivia. Noin viidesosa tutkimukseen osallistuneista kuitenkin toivoi, että kosketuksessa tapahtuisi jonkinlaista muutosta, ja kolmasosa oli huomannut eroja koskettamiseen liittyvissä mieltymyksissä ainakin yhteen vanhempaan verrattuna. Eroavuudet liittyivät tavallisimmin siihen, että tytär piti kosketuksesta enemmän, koki sen luontevampana tai kaipasi sitä enemmän kuin vanhempansa. Jos koskettamiseen liittyvissä asenteissa oli eroja, nuorten naisten suhtautuminen vaikutti siis mutkattomammalta ja myönteisemmältä kuin heidän vanhempiensa. Sukupuolten näkökulmasta tällaiset erot olivat tyypillisempiä isäsuhteessa, ja äidin kohdalla muutama mainitsi, että äiti tahtoisu itse asiassa koskettaa enemmän kuin tytär itse.

Edellä kuvattuihin eroavaisuuksiin voi hakea selitystä mahdollisesta sukupolvien erosta sekä kosketuskulttuurin ja vanhempisuhteiden muutoksesta. Monella 20–30-vuotiaan vanhemmalla on todennäköisesti muodollisempi suhde omiin vanhempiinsa kuin nykypäivän nuorilla aikuisilla, ja on mahdollista, etteivät he koe tämän takia perheenjäsenten välistä kosketusta yhtä luontevana ja tarpeellisenä kuin tyttärensä. Ainakin miesten osalta on todettu, että isien kiintymysvuorovaikutus on yhteydessä siihen, kuinka paljon kiintymyksen ilmaisuja he ovat itse saaneet omalta isältään (Floyd & Morman 2000, 358). Odotustenvastaisuuden teoriaa (White 2008, 190–191) mukaillen voisi siis todeta, että vanhemmilla saattaa olla tyttäriin verrattuna erilaisia odotuksia lapsi-vanhempisuhteesta ja siihen kuuluvasta kosketuksesta, ja tietty koskettamisen määrä voi tuntua heistä sopivalta, vaikka se on tyttärien näkökulmasta odotusten vastaista.

Sukupuolikohtaiset erot voivat vuorostaan selittyä kulttuurisilla normeilla: on mahdollista, että äidit pitävät hellän kosketuksen tarjoamista osana vanhemman rooliaan eivätkä isät puolestaan osaa koskettaa samoissa määrin, koska sitä ei koeta miehen roolin mukaisena. Lisäksi on todettu, että naiset pitävät tyypillisesti kosketusta luontevampana ja mukavampana kuin miehet (Hall & Gunnery 2013, 648) ja miehet viestivät kiintymyksestä mieluummin epäsuoralla tavalla, kuten apua tarjoamalla ja yhteisillä aktiviteeteilla (Morman & Floyd 1999, 296). Myös nämä seikat perustuvat kuitenkin todennäköisesti juuri kulttuurisiin normeihin ja niiden luomiin asenteisiin. Odotustenvastaisuuden teoria (White 2008, 190) auttaa jälleen asian avaamisessa: isät näyttävät todennäköisesti kiintymystään mieluummin apua tarjoamalla ja äidit suorasukaisesti hellimällä, koska nämä toimintatavat vastaavat niitä odotuksia, joita heihin liitetään viestijöinä.

6.3 Kosketukseen liittyvät tunnekokemukset

Vanhempisuhteissa tapahtuva koskettaminen vaikuttaisi olevan myös aikuisiällä jokseenkin rutinoitunut viestintäkeino, sillä tulosten perusteella valtaosa 20–30-vuotiaista naisista pitää kosketusta varsin luontevana omissa vanhempisuhteissaan. Aznar & Tenenbaum (2016, 318) ovat sanoneet, että kosketus on tyypillinen tapa osoittaa rakkautta ja kiintymystä perheenjäsenten välillä, ja sama näyttää ilmenevän myös tässä tutkimuksessa. Osa vastaajista kuitenkin koki koskettamisen luontevana vain tietyn vanhemman kanssa tai tietyssä kontekstissa, mikä voi johtua henkilön tekemistä ennako-oletuksista sekä vanhempisuhteisiin vakiintuneista kosketuskäytännöistä. Jos käytös ei ole odotusten mukaista, se rikkoo helposti vanhemman ja tyttären välisiä kosketusnormeja, mikä saattaa aiheuttaa kiusallisia tuntemuksia ja tehdä siten tilanteesta epäluontevan. (McLaughlin & Vitak 2012, 302.) Myös aiemmassa tutkimuksessa on huomattu, että osapuolten suhde, kosketustyyli ja -konteksti vaikuttavat siihen, millaisia tunteita kosketus tuottaa (Hertenstein 2011, 306).

Luontevuuden lisäksi nuoret naiset kokivat, että vanhemman kosketus saa aikaan pääasiassa myönteisiä tuntemuksia muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Myös affektiivisen vaihdannan teoriassa (Floyd ym. 2008, 287) todetaan, että positiivisissa suhteissa kiintymyksen tunteminen ja vastaanottaminen koetaan fyysisesti palkitsevana, sillä se tukee muun muassa geenien jatkuvuuden tarvetta. Lisäksi lapsi-vanhempisuhteessa tapahtuvasta kosketuksesta syntyvien myönteisten tunteiden voisi ajatella vahvistavan nonverbaalisen viestinnän merkitystä, sillä kosketuksen miellyttävyys todennäköisesti enemmän vahvistaa kuin heikentää vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhdetta. Kosketuksen seurauksena tulleet myönteiset tunteet voisivat siis toistuessaan esimerkiksi lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa suhdetta.

Osa 20–30-vuotiaista naisista piti vanhempien koskettamista tai heiltä saatua kosketusta ainakin ajoittain epämiellyttävänä. Negatiivisille tunteille ei kuitenkaan löytynyt yhteneväistä selitystä, mutta kosketuksesta kumpuavat epämieluisat tunteet yhdistyivät tyypillisesti tiettyyn kontekstiin tai tiettyyn vanhempisuhteeseen. Esimerkiksi isän arkinen halaus tapaamisen yhteydessä saattoi siis tuntua epämiellyttävältä, mikäli se ei ollut isä-tytärsuhteelle ominaista, vaikka äidin kosketus vastaavassa tilanteessa tuntuisikin mukavalta. Tietyn vanhemman kosketuksesta syntyneet epämiellyttävät tunteet voivat myös viitata siihen, että lapsi kokee suhteen ja vanhemman liian etäiseksi. Guerreron ja kumppaneiden (2013, 584) mukaan suhteen läheisyys nimittäin vaikuttaa kiintymyksenosoitusten herättämiin reaktioihin. On siis ymmärrettävää, jos vanhemman kosketus koetaan epämiellyttävänä sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi on kasvanut erillään toisesta vanhemmasta eikä lapsen ja vanhemman välille ole muodostunut niin syvää suhdetta.

Lisäksi on huomionarvoista, että joissakin ihmisissä kosketus näyttää ylipäättään herättävän lähinnä epämiellyttäviä tunteita, eikä nuorten naisten lapsi-vanhempisuhteissa tapahtuva kosketus tee poikkeusta. Affektiivisen vaihdannan teorian mukaan tätä selittää yksilöiden kokema kiintymyksen tarve, joka vaihtelee ihmisestä toiseen (Floyd 2006, 171–172). Vanhempien kiintymyskäyttäytyminen voi olla ristiriidassa tyttären mieltymysten kanssa, ja siksi heidän kosketuskäytäntönsä voivat saada lapsessa aikaan ärsytystä, jos ne ylittävät hänen kiintymystarpeidensa rajan (Floyd ym. 2008, 287). Myös aiemmin tehdyt tutkimukset osoittavat, että ihmiset poikkeavat toisistaan sen suhteen, missä määrin he pitävät kosketuksesta. Jos henkilöllä on luontainen taipumus vältellä kosketusta, hän voi kokea koskettamisen ja kosketuksi tulemisen keskimääräistä negatiivisemmin myös vanhempisuhteissaan. (Hertenstein 2011, 317.)

6.4 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten 20–30-vuotiaat tyttäret kokevat koskettamisen omissa vanhempisuhteissaan. Tutkimuksen aihevalinta osoittautui jo alkuun mielenkiintoiseksi, sillä kosketusta on tutkittu vanhempi-lapsisuhteen kontekstissa ennen kaikkea pikkulapsivaiheessa. Se on kuitenkin merkittävä osa vuorovaikutusta (Svinth 2018, 926) ja ihmisille perustavanlaatuaista kiintymyksen tarpeen toteuttamista (Andersen ym. 2013, 305), ja sillä voi olla olennaisia vaikutuksia myös ihmisen hyvinvoinnin kannalta (Field 2010, 379–380). Aiemman tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voinut sanoa, mitä kosketukseen liitetuille kokemuksille tapahtuu vanhempisuhteessa, kun kosketuksen määrä vähenee lapsen kasvaessa. Viestinnälliseltä kannalta on siis keskeistä selvittää, millainen kosketuskäyttäytyminen on toivottua ja tarkoituksenmukaista täysi-ikäisen lapsen vanhempisuhteessa, sillä tämä voi osaltaan edistää parempien kosketuskäytäntöjen omaksumista.

Tutkimuksen viitekehykset koostuivat affektiivisen vaihdannan teoriasta (Floyd 2008) ja odotustenvastaisuuden teoriasta (White 2008), kosketusta käsittelevästä tutkimustiedosta sekä tälle tutkielmalle olennaisista käsitteistä. Tutkimusta jäsentävät teoriat toimivat hyvin yhteen kerätyn aineiston kanssa ja auttoivat tulosten tulkinnassa, vaikka teorioiden valinta osoittautuikin hieman haastavaksi: monet viestinnän teoriat olivat osin puutteellisia tutkimusasetelmaan nähden tai keskittyivät tutkimuksen kannalta epäolennaisiin seikkoihin. Myös odotustenvastaisuuden teorian ideologia oli itsessään hieman kapea tutkimustulosten syvällisemmän analysoinnin kannalta, mutta valitut teoriat täydensivät kuitenkin onnistuneesti toisiaan. Affektiivisen vaihdannan teoria soveltui hyvin kosketuksen herättämien tunteiden arviointiin, ja odotustenvastaisuuden teoria perusteli tyttärien ja

vanhempien välille syntyneiden kosketuskäytänteiden merkitystä sekä niiden osuutta eri vuorovaikutustilanteissa.

Tutkimuksen arvioinnissa työtä ja sen toteutusta tulee tarkastella myös reliaabeliuden ja validiuden osalta. Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa sitä, että rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä voisi saada toistamiseen samat tai ei-sattumanvaraiset tutkimustulokset. Laadullisessa tutkimuksessa identtisten tulosten saavuttaminen on kuitenkin lähes mahdotonta, mikä ei välttämättä tarkoita menetelmän olevan heikko, vaan osoittavan muuttuneiden tilanteiden seurauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185.) Tutkimuksen validiudessa eli pätevydessä on puolestaan kyse siitä, missä määrin tutkimuksella on kyetty mittaamaan sitä, mitä oli tarkoitus mitata (Heikkilä 2017, 177). Validiteetin arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa tutkimuksessa käytettyjen menetelmien ja aineiston pätevyys, jotta lukijalle voidaan osoittaa, että kohdetta on tulkittu systemaattisesti (Ruusuvuori ym. 2010, 19).

Tämän tutkimuksen validiutta voidaan perustella ainakin sillä, että tutkimukselle asetettuun tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Tutkimusongelmaa jäsentävät tutkimuskysymykset osoittautuivat analyysin edetessä kuitenkin hieman ongelmallisiksi, sillä aineiston koodauksen yhteydessä huomattiin, että tutkimuskysymykset olivat osittain limittäiset. Tämä aiheutti joidenkin vastausten jaottelussa ja tutkimuskysymysten rajojen määrittelyssä lieviä haasteita.

Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui kyselytutkimuksella, joka toteutettiin verkossa täytettävällä kyselylomakkeella. Tämä koettiin parhaaksi menetelmäksi, jotta saavutettaisiin tarpeeksi laaja ja heterogeeninen otanta. Kyselylomakkeella pystyttiin varmistamaan myös vastaajien anonymiteetin säilyminen, mikä oli tärkeää etenkin eettisyyden näkökulmasta, sillä tutkimus keskittyi tarkastelemaan kosketuskäytänteitä eikä vastaajien identiteetin selvittäminen ollut siksi tarpeellista. Lisäksi aihe koettiin suhteellisen henkilökohtaiseksi ja sen arveltiin herättävän osassa vastaajista myös epämiellyttäviä tunteita, joten anonymiteetin katsottiin olevan välttämätöntä vastaajien yksityisyyden suojan turvaamiseksi ja samalla myös totuudenmukaisten aineiston takaamiseksi.

Kyselylomake koostui kolmesta monivalintakysymyksestä ja yhdestätoista avoimesta kysymyksestä. Onnistuneen aineiston varmistamiseksi kysymysten ymmärrettävyys ja toimivuus varmistettiin kahdesti, mikä vahvistaa myös tutkimuksen reliaabeliutta. Monivalintakysymysten vastausvaihtoehdot todettiin toimiviksi ja tarkoituksenmukaisiksi, sillä ne tuottivat relevanttia tutkimusmateriaalia. Myös avoimet kysymykset oli ymmärretty pääasiassa oikein, mutta muutaman kysymyksen kohdalla kysymyksenasettelun huomattiin olleen jokseenkin johdattelevaa, sillä vastauksissa toistuivat pitkälti

vastausesimerkkeinä mainitut kosketusvaihtoehdot. Tämän ei kuitenkaan arvioitu vaikuttaneen tutkimuksen reliaaбелиuteen tai validiuteen merkittävästi, sillä esimerkkien puuttuminen olisi toisaalta voinut tuottaa yksipuolisempia vastauksia.

Kyselyä levitettiin sosiaalisessa mediassa Instagramissa ja Facebookissa, sillä ne koettiin otollisiksi kanaviksi 20–30-vuotiaiden naisten tavoittamisessa. Vastauksia kertyi kaiken kaikkiaan 46, joista yksi jouduttiin kuitenkin karsimaan, sillä vastaaja oli jättänyt kyselyn kesken taustatietokysymysten jälkeen. Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti asuvansa pääkaupunkiseudulla tai Tampereella, ja vastaajista reilu 70 prosenttia oli 21–26-vuotiaita. Otanta painottui siis tiettyihin maantieteellisiin alueisiin ja ikäryhmiin, mutta tämän ei koettu vaikuttavan tuloksen pätevyyteen, sillä kyseessä oli laadullinen tutkimus, jonka tulokset eivät ole muutenkaan tilastollisesti yleistettävissä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 194). Saadut vastaukset muodostivat kuitenkin työn laajuuteen nähden sopivan kokoisen ja siten reliabelin otannan.

Vastausten analysointiin käytettiin laadullista sisällönanalyysimenetelmää, joka osoittautui toimivaksi valinnaksi. Tutkimusaineiston käsittelyssä käytettiin apuna Excel-taulukkoja, mikä helpotti tulosten hahmottamista ja vertailua. Kaikki vastaukset käytiin systemaattisesti läpi useaan otteeseen, jotta vältyttiin mahdollisilta virheiltä. Aineistosta ilmenneitä yhteneväisyyksiä ja vastausten välisiä yhtäläisyyksiä hahmoteltiin erilaisin värikoodein. Vastausten huolellinen käsittely ja tarkka analyysi vahvistavat osaltaan tutkimuksen validiteettia.

Kyselyllä tuotetun aineiston pohjalta jokaiseen tutkimuskysymykseen saatiin myös koottua kattavat vastaukset, sillä suurin osa vastaajista oli ymmärtänyt esitetyt kysymykset halutulla tavalla. Mukaan mahtui muutama vastaus, jotka eivät suoranaisesti vastanneet itse kysymykseen. Kuitenkin valtaosa vastaajajoukosta oli tulkinnut samat kysymykset samalla tavalla, koska vastaukset olivat kulloisellekin kysymykselle tyypillisiä. Tämän perusteella kysymystenasettelu oli onnistunutta ja kysymykset olivat reliaaabeleja. Yhtäläiset vastaukset myös tukivat toisiaan ja vahvistivat näin saatuja tuloksia. Vastaukset olivat kuitenkin keskimäärin ytimekkäitä ja vastaajat suhteellisen niukkasanaisia kysymysten laajuuteen nähden, mihin saattoi vaikuttaa se, että kysely pyrittiin tekemään vastaajille helposti lähestyttäväksi ja täytettäväksi. Kattavammat vastaukset olisivat voineet tuottaa paremman ymmärryksen aiheesta, mutta tämä riski oli tiedossa, kun aineistonkeruu päätettiin tehdä kyselylomakkeella.

Vaikka tutkimuksen otanta ei ollut suuri ja koostui vain 20–30-vuotiaista naisista, voi siitä saatuja tuloksia pitää merkittävänä. Tulokset nimittäin osoittavat, ettei tyttärien ja vanhempien välisen

kosketuksen tarve näytä katoavan ajan myötä siitä huolimatta, että vanhempisuhteessa tapahtuu luonnollisesti muutoksia lapsen aikuistuesssa. Myös kosketuksen herättämät tunteet puhuivat puolestaan: vanhemman halaus koettiin arkisena mutta rakkautta viestivänä eleenä. Nonverbaalinen viestintä tuntuukin näyttelevän aikuisen lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa tärkeää roolia viestin merkittävyyden kannalta, sillä esimerkiksi rutiininomainen halaus voi kaikessa yksinkertaisuudessaan toimia merkittävänä viestinä toiselle osapuolelle. Lisäksi nonverbaaliset viestit ovat eräänlainen osoitus ihmisen perustuvanlaatuisesta yhteenkuulumisen tarpeesta; vanhemman kosketus on myös lapsen aikuistuttua osa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta, ja sillä halutaan ylläpitää yhteyttä sekä viestiä tunteista ja välittämisestä.

Jatkotutkimuksia ajatellen olisi kiinnostavaa saada tietoa myös siitä, millaisia kosketuskäytäntöjä vanhempisuhteissa rakentuu muita sukupuolia edustavien aikuisten lasten kohdalla. Lisäksi voitaisiin tutkia laajemmin, millainen suhde eri ikäryhmillä on vanhempisuhteissa vallitseviin kosketuskäytänteisiin. Tämän tutkimuksen innoittamana heräsi myös ajatus kosketussuhteen kehittymisen tarkastelusta pitkittäisseurannan avulla, mikä voisi avata kosketuksen merkitystä lapsen eri kehitysvaiheissa esimerkiksi teini-ikästä pidemmälle aikuisuuteen. Lisäksi olisi kiinnostavaa selvittää kosketustutkimuksesta saatujen tulosten yhteyttä erilaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin tai ilmiöihin. Tähän liittyen voisi tarkastella esimerkiksi täysi-ikäisen lapsen ja vanhemman välillä tapahtuvan kosketuksen merkitystä mielenterveyskysymysten kannalta, taikka sitä, millaisia kosketuskäytäntöjä vanhempi-lapsisuhteissa on eri kulttuureissa ja millaisia näkemyseroja eri kulttuurien välillä voi mahdollisesta havaita.

KIRJALLISUUS

Afifi, Tamara & Denes, Amanda (2013) Feedback processes and physiological responding. Teoksessa Hall, Judith & Knapp, Mark (toim.) *Nonverbal communication* (1. Aufl. ed.). Berliini: De Gruyter Mouton, 333–368.

Andersen, Peter; Gannon, Jillian & Kalchik, Jessica (2013) Proxemic and haptic interaction: The closeness continuum. Teoksessa Hall, Judith & Knapp, Mark (toim.) *Nonverbal communication* (1. Aufl. ed.). Boston: De Gruyter Mouton, 295–329.

Aznar, Ana & Tenenbaum, Harriet (2016) Parent-child positive touch: Gender, age, and task differences. *Journal of Nonverbal Behavior* 40, 317–333.

Bai, Sunhye; Repetti, Rena & Sperling, Jacqueline (2016) Children's expressions of positive emotion are sustained by smiling, touching, and playing with parents and siblings: A naturalistic observational study of family life. *Developmental Psychology* 52:1, 88–101.

Bryan, Craig; Baucom, Brian; Crenshaw, Alex; Imel, Zac; Atkins, David; Clemans, Tracy; Leeson, Bruce; Burch, T.; Mintz, Jim & Rudd, M. (2018) Associations of patient-rated emotional bond and vocally encoded emotional arousal among clinicians and acutely suicidal military personnel. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 86:4, 372–383.

Burleson, Brant & Rack, Jessica (2008) Constructivism theory. Teoksessa Baxter, Leslie & Brathwaite, Dawn (toim.) *Engaging theories in interpersonal communication: Multiple perspectives*. Los Angeles: Sage, 51–64.

Chandler, Daniel & Munday, Rod (2016) Interaction. https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199568758.001.0001/acref-9780199568758-e-1374_Viitattu 1.10.2019.

Chopik, William; Edelstein, Robin; van Anders, Sari; Wardecker, Britney; Shipman, Emily & Samples-Steele, Chelsea (2014) Too close for comfort? Adult attachment and cuddling in romantic and parent-child relationships. *Personality and Individual Differences* 69, 212–216.

DiBiase, Rosemarie & Gunnoe, Jaime (2004) Gender and culture differences in touching behavior. *The Journal of Social Psychology* 144:1, 49–62.

Dwyer, Andrea (2007) *Communication patterns in intimate relationships: An attachment perspective*.
Väitöskirja: filosofia. Edmonton: University of Alberta.

Fernández-Dols, José-Miguel (2013) *Nonverbal communication: Origins, adaptation, and functionality*.
Teoksessa Hall, Judith & Knapp, Mark (toim.) *Nonverbal communication*. Berliini: De Gruyter Mouton,
69–92.

Field, Tiffany (2010) *Touch for socioemotional and physical well-being: A review*. *Developmental Review*,
30:4, 367–383.

Floyd, Kory & Morman, Mark (2000) *Affection received from fathers as a predictor of men's affection with
their own sons: Tests of the modeling and compensation hypotheses*. *Communication Monographs* 67:4,
347–361.

Floyd, Kory & Morman, Mark (2003) *Human affection exchange: II. Affectionate communication in father-
son relationships*. *The Journal of Social Psychology* 143:5, 599–612.

Floyd, Kory (2006) *Communicating affection: Interpersonal behavior and social context*. Cambridge:
Cambridge University Press.

Floyd, Kory; Judd, Jeff & Hesse, Colin (2008) *Affection exchange theory*. Teoksessa Baxter, Leslie &
Brathwaite, Dawn (toim.) *Engaging theories in interpersonal communication: Multiple perspectives*. Los An-
geles: Sage, 285–294.

Guerrero, Laura; Andersen, Peter & Afifi, Walid (2014) *Close encounters: Communication in relationships*.
Los Angeles: Sage.

Guerrero, Laura & Floyd, Kory (2006) *Nonverbal communication in close relationships*. Lontoo: Lawrence
Erlbaum Associates.

Guerrero, Laura & Wiedmaier, Benjamin (2013) *Nonverbal intimacy: Affective communication, positive
involvement behavior, and flirtation*. Teoksessa Hall, Judith & Knapp, Mark (toim.) *Nonverbal communica-
tion*. Berliini: De Gruyter Mouton, 577–612.

Hall, Judith & Gunnery, Sarah (2013) *Gender differences in nonverbal communication*. Teoksessa Hall,
Judith & Knapp, Mark (toim.) *Nonverbal communication*. Berliini: De Gruyter Mouton, 639–670.

Heikkilä, Tarja (2017) *Tilastollinen tutkimus (9. painos)*. Helsinki: Edita Publishing.

Hertenstein, Matthew; Verkamp, Julie; Kerestes, Alyssa & Holmes, Rachel (2006) The communicative functions of touch in humans, nonhuman primates and rats: A review and synthesis of the empirical research. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs* 132:1, 5–94.

Hertenstein, Matthew (2011) The communicative functions of touch in adulthood. Teoksessa Hertenstein, Matthew & Weiss, Sandra (toim.) *The handbook of touch: Neuroscience, behavioral and health perspectives*. New York: Springer Pub. Co., 299–327.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Jakubiak, Brittany & Feeney, Brooke (2016) A sense of security: Touch promotes state attachment security. *Social Psychological and Personal Science* 7:7, 745–753.

Jakubiak, Brittany & Feeney, Brooke (2019) Interpersonal touch as a resource to facilitate positive personal and relational outcomes during stress discussions. *Journal of Social and Personal Relationships* 36:9, 2918–2936.

Jean, Amélie; Stack, Dale & Fogel, Alan (2009) A longitudinal investigation of maternal touching across the first 6 months of life: Age and context effects. *Infant Behavior and Development* 32, 344–349.

Kim, Kaylyn; Feeney, Brooke & Jakubiak, Brittany (2018) Touch reduces romantic jealousy in the anxiously attached. *Journal of Social and Personal Relationships* 35:7, 1019–1041.

McLaughlin, Caitlin & Vitak, Jessica (2012) Norm evolution and violation on Facebook. *New Media & Society* 14:2, 299–315.

Morman, Mark & Floyd, Kory (1999) Affectionate communication between fathers and young adult sons: Individual and relational-level correlate. *Communication Studies* 50:4, 294–309.

Moszkowski, Robin; Stack, Dale; Girouard, Nadine; Field, Tiffany; Hernandez-Reif, Maria & Diego, Miguel (2009) Touching behaviors of infants of depressed mothers during normal and perturbed interactions. *Infant Behavior and Development* 32, 183–194.

Reece, Christy; Ebstein, Richard; Cheng, Xiaoqin; Ng, Tabitha & Schirmir, Annett (2016) Maternal touch predicts social orienting in young children. *Cognitive Development* 39, 128–140.

Robinson, Kelley; Hoplock, Lisa & Cameron, Jessica (2015) When in doubt, reach out: Touch is a covert but effective mode of soliciting and providing social support. *Social Psychological and Personality Science* 6:7, 831–839.

Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.

Salt, Robert (1991) Affectionate touch between fathers and preadolescent sons. *Journal of Marriage and the Family* 53:3, 545–554.

Stack, Dale & Jean, Amelie (2011) Communicating through touch: Touching during parent-infant interactions. Teoksessa Hersteinstein, Matthew & Weiss, Sandra (toim.) *The handbook of touch: Neuroscience, behavioral, and health perspectives*. New York: Springer, 273–298.

Suvilehto, Juulia; Glerean, Enrico; Dunbar, Robin; Hari, Riitta & Nummenmaa, Lauri (2015) Topography of social touching depends on emotional bonds between humans. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 112:45, 13811–13816.

Svinth, Lone (2018) Being touched – the transformative potential of nurturing touch practices in relation to toddlers' learning and emotional well-being. *Early Child Development and Care* 188:7, 924–936.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

White, Cindy (2008) Expectancy violations theory and interaction adaption theory – From expectations to adaptation. Teoksessa Baxter, Leslie & Braithwaite, Dawn (toim.) *Engaging theories in interpersonal communication: Multiple perspectives*. Los Angeles: Sage, 189–202.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

Koskettaminen vanhempi-lapsisuhteissa

Tämä tutkimus on osa Tampereen yliopistossa toteutettavaa puheviestinnän kandidaatintutkielmaa. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niistä voi erottaa yksittäisiä vastaajia.

Taustatietojen lisäksi kyselyssä on yhteensä 14 koskettamiseen liittyvää kysymystä. Arvostamme kovasti jokaista vastausta, eli kiitos jo etukäteen tutkimukseen osallistumisesta!

Jos sinulla on jotakin kysyttävää tutkimukseen liittyen, voit ottaa yhteyttä Emma Karkkulaiseen (emma.karkkulainen@tuni.fi) tai Reetta Oittiseen (reetta.oittinen@tuni.fi). Tutkielman ohjaajana toimii Sanna Ala-Kortesmaa (sanna.ala-kortesmaa@tuni.fi).

*Pakollinen

Ikä *

Merkitse vain yksi soikio.

- Alle 20
- 21–23
- 24–26
- 27–30
- Yli 30

Sukupuoli *

Merkitse vain yksi soikio.

- Nainen
- Mies
- Muu

Asuinpaikkakunta *

Koska koskettaminen on vahvasti sidoksissa kulttuuriin, tutkimuksen tulosten tulkitsemisen kannalta on tärkeää tietää, mihin kulttuuriin (esim. suomalainen, australialainen) tunnet kuuluvasi. Mikä on kulttuuritaustasi? *

Ketkä kaikki kuuluvat perheeseen, jonka parissa olet varttunut? (Luettele eri perheenjäsenet esim. äiti, isäpuoli ja pikkuveli) *

Asutko nykyisin samassa taloudessa vanhempiesi kanssa? *

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä

En

Asutko samalla paikkakunnalla vanhempiesi kanssa? *

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä

En

Taustatietoa koskettamisesta ja vanhempi-lapsisuhteesta

1. Pidätkö ylipäätään koskettamisesta ja kosketetuksi tulemisesta?

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä

En

Jos vastasit en, miksi et?

---

2. Kuinka tärkeää koskettaminen on sinun ja vanhempiesi välisessä vuorovaikutuksessa?

Merkitse vain yksi soikio.

Erittäin tärkeää

Melko tärkeää

Hieman tärkeää

Ei lainkaan tärkeää

3. Millainen suhde sinulla on vanhempiisi?

Merkitse vain yksi soikio.

Erittäin läheinen

Melko läheinen

Melko etäinen

Erittäin etäinen

4. Miten koskettaminen vaikuttaa sinun ja vanhempiesi suhteeseen ja sen läheisyyteen?

---

5. Kuinka usein vanhempisuhteissasi tapahtuu koskettamista? (esim. joka päivä, muutama kerran kuukaudessa)

Koskettamisen tavat

6. Millaisia koskettamisen tapoja (esim. halaaminen, olalle tai selkään taputtaminen, silittäminen, suukottaminen, kätelemine, hierominen) sinä ja vanhempasi käytätte keskinäisessä vuorovaikutuksessanne?

---

7. Mitkä koskettamisen tavat ovat tyypillisimpiä, mitkä harvinaisempia?

Tilanteen vaikutus koskettamiseen

8. Missä tilanteissa sinä ja vanhempasi käytätte erilaisia koskettamisen tapoja? Liittykö koskettaminen vain ns. erityisiin tilanteisiin (esim. onnittelut, hyvästelyt) vai onko se osa tavallista arkipäivän vuorovaikutusta?

Koskettamisen eroavaisuudet vanhempi-lapsisuhteessa

9. Kumpi tekee yleisemmin aloitteen koskettamiseen, sinä vai vanhempasi?

---

10. Onko sinulla ja vanhemmillasi samanlaiset mieltymykset koskettamisen suhteen? Koet esimerkiksi, että vanhempasi tahtovat halata sinua useammin kuin sinä heitä?

Jos mieltymyksissänne on eroja, millaisia erot ovat?

---

11. Oletko huomannut eroja siinä, kuinka usein ja millä tavoin kosketat vanhempiasi (esim. isää verrattuna äitiin) tai he koskettavat sinua?

Jos kyllä, millaisia erot ovat?

Kosketus kokemuksena

12. Tuntuuko sinusta luontevalta koskettaa vanhempiasi ja saada heiltä kosketusta?

Jos vastasit ei, miksi ei?

---

13. Oletko tyytyväinen siihen, kuinka usein ja millä tavoin omissa vanhempisuhteissasi kosketetaan?

Jos et, minkä toivoisit muuttuvan?

---

14. Minkälaisia tunteita sinussa herää, kun kosketat vanhempiasi tai he koskettavat sinua?
